

APERIRA-TIUNU 2011

TE PUNANGA TIAKI

AKAKITEANGA I TE PATIREIA O IEHOVA

TE KAINGA I EDENE

TUA MAANI UA
ME E TIKATIKAI?

TE AKAKOROANGA O TEIA MAKATINI, *Te Punanga Tiaki*, koia oki kia akangateitei i te Atua ko Iehova, te Tutara Ngateitei Rava i te ao katoa e pini ua ake. Mei te au punanga i te au tuatau taito i te tauturu anga i tetai tangata kia akara i te au mea ka tupu mai i tetai ngai mamao, te akaari maira rai teia makatini kia tatou nei i te aiteanga o te au tupuanga o te ao te piri maira ki te au totou o te Pipiria. Te akapumaana nei te reira i te au tangata ki te tuatua meitaki e kare e roa atu ana ka takore te Patireia o te Atua, e kavamani tika tikai ia i te rangi, i te au kino ravarai e ka akariro i te enua nei ei parataito. Te akamaroiroi nei i te akarongo ki roto ia Iesu Karaiti, koia tei mate kia rauka ia tatou te ora mutu kore e te tutara ra i teianeie ei Ariki no te Patireia o te Atua. Na te Au Kite o Iehova e nenei ua ana i teia makatini mei te mataiti 1879 e kare e piri ana ki roto i te angaanga poritiki. Te aru ra te reira i te mana o te Pipiria ei arataki no te reira.

Kare teia makatini e oko. I orongaia mai ei tuanga no tetai angaanga apii Pipiria i te ao katoa, turuia e te tauturu oronga ua. Te au taiku anga Tuatua Tapu no roto mai i te Pipiria i te reo Kuki Airani, urianga 1888. Me kare i akakiteia atu, te ngai i akaarii te NW i muri i tetai taiku anga, te akakite maira e no roto mai i te urianga o teia tuatau o te *New World Translation of the Holy Scriptures—With References*.

MEI TA TATOU KAPI MUA

- 3 Edene—Ko te Kainga Mua Ainei ia o te Tangata?
- 4 I Vai Tika Tikai ana rai te Kainga i Edene?
- 9 Tumu i Puapinga ai a Edene kia Koe

AU TUANGA MATAUIA

- 12 Ka Ui ta Tatou Aronga Tatau . . .
- 16 Apii mei te Tuatua a te Atua—Koai a Iesu Karaiti?
- 18 E Akavaitata Atu ki te Atua—“Kua Kimi Aia i Tona Atua ia Iehova”
- 19 Kua Kite Ainei Koe?
- 20 Au Taviri kia Mataora te Pamiri
—Apii i te Au Kaveinga Tau ki Taau Tamariki
- 23 Apii i Taau Tamariki
—Kua Inangaroia Aia e te Atua e e Tona Au Oa
- 25 Aru i to Ratou Akarongo—Kua Akakoromaki Aia Noatu te Au Tu Taitaia
- 30 No te Au Mapu—Paruru i te Akamori Mou!

I ROTO KATOA I TEIA ITIU

- 13 Kua Kite Ainei te Atua e ka Ara a Adamu Raua ko Eva?
- 32 Iesu “Tei Apai Ke atu i te Ara a to te Ao”

EDENE KO TE KAINGA MUA AINEI IA O TE TANGATA?

AKAMANAKO ua ana ra e tei roto koe i tetai kainga. Kare e tamamanata, kare e maniania mei te oraanga turituri i roto i te oire i tetai tua mai te aua. E aka kainga maatamaata teia e kare e apinga e tamanamanata maira i tona turanga au. Tei meitaki atu kare koe e apiapi ana, kare rava koe e maki ana, e kare e mamae. Mataora ua koe i te akara e te akamanako i taau e kite ra.

Reka ua koe i te akara i te au kara manea tukeke o te tiare, te kanaanapa o te aravai, e te kara matie tuketuke o te rau rakau e te ngangaere i roto i te ra e te ngai maru. Te kite ra koe i te anu anu o te matangi i runga i te pakari oou, e te ongi ra i te au tu aunga kakara e aangi maira. Te rongo ra koe i te parara o te rau rakau, te vai e tae maira i runga i te au mato, e te tangitangi o te manu rere e te manumanu. Ia koe e akamanako ra i taua au tu ra, kare ainei koe e inangaro ana i te noo i roto i te ngai mei tera rai?

Irinaki te tangata takapini i teiane ai e, i akamata mai te tangata i roto i tetai ngai mei tera rai. No te au anere mataiti, kua apiia ana te akonoanga ngati luda, Kerititome, e te Itirama no runga i te kainga i Edene te ngai i tuku ei te Atua ia Adamu raua ko Eva kia noo. Akakite te Pipiria e, e oraanga au ua to raua e te mataora. Au ua raua kia raua rai, ki te au manu, e ki te Atua, ko tei oronga aroa ua mai i te manakonakoanga o te ora mutukore no raua i roto i taua ngai manea ra.—Genese 2:15-24.

Tuke katoa te au irinakianga o te au tangata Initu no runga i tetai parataito i te tuatau taito. Irinaki te au tangata Buda e ka mama mai te au arataki maata o te akonoanga me kore te au Buda, a taua au tuatau mekameka ra me riro te ao nei mei te parataito te tu. Maata te au akonoanga o Aperika e apii ra i te au tua tei aiteite rai ki te tua o Adamu raua ko Eva.

No reira kua totoa ua te manako no tetai parataito i mua ana i roto i te au akonoanga e te au peu tini a te tangata. Akakite tetai tangata tata puka e: “Maata te taiate tangata tei irinaki i tetai parataito muatangana i te vai anga o te turanga apa kore, rangatira, ponuaau, mataora e te maata o te mou, kare e taomianga kare e apiapi e kare e manamanata. . . . Akatupu teia irinakianga i te

manakonakoanga pakari o te katoatoa no te parataito tei ngaro e tei kore roa i ngaropoina, e te anoano maata kia akaoki akaouia mai te reira.”

Ka tano ainei e okotai rai ngai i tupu mai ei teia au tua e te au peu tini? Ka tau ainei rai e kua mou ke ana te “manakonakoanga o te katoatoa” ki roto i tetai mea tika tikai? I vai ana rai tetai kainga i Edene i muatangaana, e me e nga tangata tika tikai ainei a Adamu raua ko Eva?

Aviri te aronga ekoko i taua manako ra. I roto i teia uki kite taieni, maata te manako ra e e tua-tua tupuna ua te reira e te au tua maani ua. Te mea umere ra, kare ko te aronga ekoko ua te kare e irinaki ana. Maata te au arataki akonoanga kare e irinaki ana i te tua o te kainga i Edene. Ka-

ranga ratou e kare takiri e ngai mei te reira rai. E tua akaaite anga ua tera i na ratou ei, e tua maani ua, e tua tamanako ua, e te parapore.

E tika rai e e au parapore to roto i te Pipiria. Kua tuatua ana a Iesu uaorai i etai o te au parapore rongonui roa atu. Inara, kare te Pipiria e oronga maira i te papaanga o Edene ei parapore, mari ra ei *tuatua enua* iro koreia e te tika. Tera ra mei te mea e kare rava i tupu ana te au mea tei akatakaia mai, akapeea i reira e rauka ai i te irinaki i te toenga o te Pipiria? Ka makitoro marie ana tatou e eaa tetai aronga i ekoko ei i te tuatua o te kainga i Edene, e te akara e me kua tau rai to ratou manako. I reira ka akamanako ei tatou e eaa i puapinga ai teia papaanga kia tatou tatakai tai.

I VAI TIKAI ANA RAI TE KAINGA I EDENE?

KUA kite koe i te tua o Adamu raua ko Eva e te kainga i Edene? Kua kite ua te tangata takapini i teianei ao i te reira tua. Kore ei koe e tataua kia kite koe? Tei roto te reira ia Genese 1: 26–3:24. Teia te aerenga manako o te tua:

Anga te Atua ko Iehova* i te tangata mei te one pueu, tapa i tona ingoa ko Adamu, tuku iaia ki tetai tuanga o te kainga tei karangaia e ko Edene. Na Iehova uaorai i tanu i teia kainga. Maata te vai e te au tumu rakau uua i reira. Te vai ra “te rakau o te ora i rotopu i taua kainga ra, e te rakau e kite ei i te meitaki e te kino.”

* I roto i te Pipiria, ko Iehova te ingoa o te Atua.

Kua ture a Iehova i te tangata eiaa e kai i teia rakau, e kua akakite katoa atu e me akarongo kore, ka mate ia. Te tuatau i aereia kua anga a Iehova i tetai tokorua no Adamu—te vaine ko Eva—kua anga iaia mei roto i tetai ivi kaokao o Adamu. Oronga te Atua i tetai angaanga na raua kia akono i te kainga e kua akakite aia kia uangaia raua e kia akaki i te enua.

Ia Eva e noo ra koia ua, kua tuatua mai tetai ovi kiaia i te timata iaia kia kai i te ua tei tureia, i te karanga anga e kua pikikaa te Atua iaia e te tapu ra i tetai mea meitaki, tetai apinga te ka akariro iaia mei te Atua te tu. Kua irinaki aia e kua kai iora i te ua tei tureia. Muri mai kua piri

WORLD
THE PUNANGA TIAKI
AKAKITEANGA I TE PATIREIA O IEHOVA

Ka ariki ainei koe i tetai akakiteanga maata atu me kore tetai apii Pipiria oronga ua i te kainga? E tuku atu i taua patiangi ki te Au Kite o Iehova, na te taangaanga anga i tetai o te au ngai nooanga i raro mai. No tetai papaanga o te au ngai nooanga katoatoa, e akara i te www.watchtower.org/address.

4

America, United States of: 25 Columbia Heights, Brooklyn, NY 11201-2483. **Australia:** PO Box 280, Ingleburn, NSW 1890. **Britain:** The Ridgeway, London NW7 1RN. **Fiji:** PO Box 23, Suva. **New Caledonia:** BP 1741, 98874 Pont des Français. **New Zealand:** PO Box 75142, Manurewa, Manukau 2243. **Papua New Guinea:** PO Box 636, Boroko, NCD 111. **Solomon Islands:** PO Box 166, Honiara. **Tahiti, French Polynesia:** BP 7715, 98719 Taravao.

The Watchtower (ISSN 0043-1087) is published semi-monthly by Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc.; M. H. Larson, President; G. F. Simonis, Secretary-Treasurer; 25 Columbia Heights, Brooklyn, NY 11201-2483, and in Australia by Watchtower Bible and Tract Society of Australia, 12-14 Zouch Road, Denham Court, NSW 2565. Periodicals Postage Paid at Brooklyn, NY, and at additional mailing offices. **POSTMASTER:** Send address changes to Watchtower, 1000 Red Mills Road, Wallkill, NY 12589-3299. © 2011 Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. All rights reserved. Printed in Australia. Monthly and supplemental quarterly editions.

Vol. 132, No. 7

RAROTONGAN (ISSN 1170-3288)

atu a Adamu kiaia i te akarongo kore i te Atua. Kua ariu mai a Iehova na te akautunga anga ia Adamu raua ko Eva e te ovi. Muri ake i te akatea angaia mei te kainga parataito, kua arai te au angera i te mataara ki roto.

I rotopu i te aronga kite karape, te aronga marama e te au tangata tuatua enua, e mea matauia i mua ana kia karanga e ko te au tupuanga tei rekotiia i roto i te puka Pipiria o Genese, e mea tika te reira e e tuatua enua. Teia tuatau i ariki roaia atu te tu ekoko no runga i taua au mea ra. Eaa tikai ra te tumu i ekokoia ai te papaanga o Genese no runga ia Adamu raua ko Eva e te kainga i Edene? Ka makitoro marie ana tatou e a au patoiana.

1. E ngai tika tikai ainei te kainga i Edene?

Eaa te tumu i tupu ei te ekoko no teia tumu manako? Penei te o maira te tuatua pakari a te tangata. Pou rai tetai au anere mataiti te tamanako ua anga te aronga apii akonoanga e te vai nei rai te kainga o te Atua i tetai ngai. Inara, kua aru te akonoanga i te aronga tuatua pakari o Ereni mei ia Plato e Aristotile, tei irinaki e kare e apinga apa kore i te enua nei. Tei runga ua i te rangi te au mea apa kore. No reira kua manako te aronga apii akonoanga e, vaiata ua te Parataito mua ki te rangi.* Karanga etai e tei runga te kainga i tetai maunga teitei kare e takinoia e teia enua viivii; karanga etai e tei te North Pole me kore tei te South Pole; kareka etai karanga ratou e tei runga i te marama me kare, vaiata atu ki reira. Kare i reira i te mea poitirere e kua riro te manako no te kainga

* Kare tera manako e au ana ki te tuatua tapu. Apii maira te Pipiria e e mea apa kore ta te Atua au angaanga pouroa; e tumuanga ke rai to te kino. (Deuteronomi 32:4, 5) Te oti anga te au mea ta Iehova i anga i te enua nei, kua karanga iora aia e “te meitaki roa ra” te au mea pouroa.—Genese 1:31.

i Edene ei tua tamanako ua. Karanga tetai aronga kite i teia tuatau e kare te tuatua no te ngai te reira te kainga i Edene i te tika, i te maro anga e kare rava e ngai akapera i vai ana.

Inara, kare te Pipiria e akaari maira i te kainga na roto i te reira tu. Roto ia Genese 2: 8-14, e maata te au mea tatakitai ta tatou ka kite no runga i taua ngai ra. Tei te tua itinga te reira, o tetai ngai tei karangaia e ko Edene. Te vai e tamaau ra i te kainga no roto mai te reira i tetai kauvai, tei manga mai e a kauvai mei roto i reira. E ingoa to teia au kauvai e a i tapaia, pera tetai akatakaanga no runga i te au ngai e manga aere atura te reira. Kua riro teia au taikuanga ei akatia e i te aronga kite, manganui ia ratou tei kimi matatio i roto i te Pipiria kia kite i te ngai o teia kainga taito i teia tuatau. Inara, e au manako patoi ua rai ta ratou i rauka mai. E pikikaa ainei me kore e mea maani ua ainei i reira teia akatakaanga no runga ia Edene, tona kainga e te au kauvai?

Akamanako ana: Ko te papaanga o te au mea tei tupu i roto i te kainga i Edene, i tupu te reira i te 6,000 mataiti i topa. Te taka ua ra e na Mose i tata i te reira, penei i na roto i te tuatua vaa ua me kore na roto i te au rekoti tei vai ke ana. Noatu ra, i akamata a Mose i te tata mei te 2,500 mataiti i muri ake i te au tupuanga tei akatakaia mai. Kua riro ke ana te kainga i Edene ei tuatua enua taito. Ka rauka ainei i tetai au apinga mei te au kauvai kia tau i te au anere mataiti tei aereia mai? E ririnui te papa o te enua, e te tau i ua nei rai tona tu. Kare e kore e tuanga ngaruerue enua te ngai i vai ei te kainga i Edene—mei te 17 patene o te au ngaruerue enua maata rava atu i teia ao, e tupu ana i teia ngai. I taua au ngai ra e mea noa ua teia au tauiana. Tetai katoa, penei kua riro te vai Deluvi i te tuatau ia Noa ei akatuke i te tu o

NENEIA I TEIANEI E 188 REO: Acholi, Afrikaans, Albanian, Amharic, Arabic, Armenian, Armenian (West), Aymara, Azerbaijani, Azerbaijani (Cyrillic), Baoulé, Bengali, Bicol, Bislama, Bulgarian, Cambodian, Cebuano, Chichewa, Chinese (Simplified), Chinese (Traditional)^o (audio Mandarin only), Chitonga, Chuukese, Cibemba, Croatian, Czech,^o Danish,^o Dutch,^o Efik, English^o (also Braille), Estonian, Ewe, Fijian, Finnish,^o French,^o Ga, Georgian, German,^o Greek, Greenlandic, Guarani, Gujarati, Gun, Haitian Creole, Hausa, Hebrew, Hiligaynon, Hindi, Hiri Motu, Hungarian,^o Icelandic, Igbo, Iloko, Indonesian, Isoko, Italian,^o Japanese,^o Kannada, Kazakh, Kikaonde, Kikongo, Kikuyu, Kiluba, Kimbundu,

Kinyarwanda, Kirghiz, Kiribati, Kirundi, Kongo, Korean,^o Kwangali, Kwanyama, Latvian, Lingala, Lithuanian, Luganda, Lunda, Luo, Luvale, Macedonian, Malagasy, Malayalam, Maltese, Marathi, Marshallese, Mauritian Creole, Maya, Mixe, Mizo, Moore, Myanmar, Ndebele, Ndonga, Nepali, Niuean, Norwegian,^o Nyaneka, Nzema, Oromo, Ossetian, Otetela, Palauan, Pangasinan, Papiamentu (Curaçao), Persian, Polish,^o Ponapean, Portuguese,^o Punjabi, Quechua (Ancash), Quechua (Ayacucho), Quechua (Bolivia), Quechua (Cuzco), Quichua, Rarotongan, Romanian, Russian,^o Samoan, Sango, Sepedi, Serbian, Serbian (Roman), Sesotho, Seychelles Creole, Shona, Si-lozi, Sinhala, Slovak, Slovenian, Solomon Islands Pidgin,

Spanish,^o Sranantongo, Swahili, Swati, Swedish,^o Tagalog,^o Tahitian, Tamil, Tatar, Telugu, Tetum, Thai, Tigrinya, Tiv, Tok Pisin, Tongan, Totonac, Tshiluba, Tsonga, Tswana, Tumbuka, Turkish, Tuvaluan, Twi, Tzotzil, Ukrainian,^o Umbundu, Urdu, Uruund, Uzbek, Venda, Vietnamese, Wallisian, Waray-Waray, Wolaita, Xhosa, Yapepe, Yoruba, Zande, Zapotec (Isthmus), Zulu

⁺ Ka rauka katoa te CD.

^o Ka rauka katoa te MP3 CD-ROM.

^o Ka rauka katoa te au rekoti akatangi i runga i te www.jw.org.

te enua na roto i te au mataara kare e rauka ia tatou kia kite.*

Teia ra tetai au tika ta tatou i kite: Te tuatua ra te papaanga o Genese e e ngai tikai taua kainga ra. E rua o te a kauvai tei taikuia i roto i te papaanga—ko te Eupharati e te Tigerisi me kore Hidekela—te tae nei rai i teia tuatau, e te au puna e tae maira to raua vai, vaitata ua mai te reira. Akakite katoa mai te papaanga i te ingoa o te au enua e tae maira te au kauvai na roto, e te akakite maira i te au tu mou natura tei kite matauia i taua ngai ra. Ki te iti tangata Iseraela i taito, te aronga mua i te tatau i teia rekoti, e mea puapinga tikai teia au akakiteanga.

E akapera ana rai te au tua maani ua e te au tua tamanako ua? Me e akaruke ana ratou i tetai au mea puapinga te ka rauka ua i te akapapu, me e akakore ana ratou i te reira? Ko te tua tamanako ua e akamata ana mei teia rai, “I tetai tuatau akenei, i tetai enua mamao.” Kareka te tuatua enua, e kapiti mai ana te reira i te au taikuanga puapinga, mei ta te papaanga rai o Edene.

* Kua takore takiri te vai Deluvi, ta te Atua i akatupu, i te au akairo pouroa o te kainga i Edene. Te akakite ra a Eze-kiela 31:18 e kua ngaro ke ana “te au rakau i Edene,” i mua roa ake i te itu anere mataiti M.T.N. No reira pouroa te aronga e kimi ra i tetai kainga i Edene e vai nei rai i teia tuatau openga, kua akavareia ratou.

2. Ka rauka ainei tikai te irinaki e i anga te Atua ia Adamu mei te one pueu, e Eva mei tetai ivi kaokao o Adamu?

Akapapu mai te kite taieni i teia tuatau e i maania te kopapa tangata ki te au kemikara tukeke—mei te *hydrogen*, *oxygen*, e te *carbon*—pouroa teia ka kiteaia i roto i te papa o te enua. I akapeea ra te au kemikara i te takotaiia anga kia riro mai ei mea ora?

Tamanako te au taineti e na te oraanga uaorai i akatupu mai iaia rai, akamata marie ua mai na roto i tetai au tu mama ua e i te au mirioni mataiti tei aereia, kua maata mai te au tu tuke-tuke e te ngata kia marama. Tera ra, ka riro te tuatua “mama ua” ei akavare ia tatou, no te mea pouroa te au apinga ora—e te teera iti poe-poe roa o te au mea ora—e mea ngata tikai kia marama. Kare e akapapua e i tupu ua mai tetai ua atu tu o te oraanga, e me ka rauka rai kia akapera. Mari ra, te taka meitaki ua ra te akapapua e pouroa te au mea ora, e mea angaia mai e tetai tei maata rava atu tona kite i to tatou uaorai.*—Roma 1:20.

Te kite ra ainei koe ia koe e akarongo ra i tetai akatangi imene, me kore e akara ra i tetai tutu manea e te umere ua i te au mea tekinoroti i rauka, e oti ka maro ei e na te reira rai i anga ia

* Akara i te poroutia *The Origin of Life—Five Questions Worth Asking*, neneia e te Au Kite o Iehova.

ratou uaorai? Kare roa! Inara kare takiri teia au angaanga meitaki e aite atu ki te tu ngata tuke-tuke, manea, me kore karape, i maaniia ai te kopapa tangata. Akapeea ake tatou i manako ei e kare na Tei Anga mai i maani i te reira? Tetai, te akamarama maira te akapapaanga o Genese e i roto i te au oraanga pouroa, ko te tangata ua rai tei angaia mai i roto i te tu o te Atua. (Genese 1:26) E tau rai e, ko te tangata anake ua i te enua nei te ka rauka i te akaata mai i to te Atua inangaro kia anga mai, tetai taime i te au angaanga umere no te akatangi imene, te *art*, e te tekinoroti. Ka poitirere ainei tatou e e meitaki rava atu te Atua ia tatou i te anga apinga?

I te anga mai anga i te vaine mei te ivi kaokao o te tane, eaa te mea ngata i te reira?* Ka rauka ua i te Atua i te taangaanga i tetai mataara ke, kareka ra te tu i maani ei aia i te vaine, e akakoroanga manea tikai e te puapinga to te reira. Inangaro aia kia akaipoipo te tane e te vaine e kia akatupu i tetai pirianga mou, mei te mea ra e, e “kopapa okotai” raua. (Genese 2:24) Kare ainei te tu e riro ana te tangata e te vaine ei tau-turu tau no tetai e tetai, te akatupu anga i tetai tatua ngaueue kore e te mou, i te akapapuanga ririnui e na Tei Anga mai i anga ia raua ma te akaperepere e te karape?

* Te mea umere, kua kitea mai e te kite taieni i te pae rapakau e ka rauka i te ivi kaokao i te rapakau iaia uaorai. Ka tupu akaou te reira me te vai meitaki ua ra te kau o te uaua e tukati ra i te reira.

Tetai katoa, ariki te au taineti no runga i te *gene* e, okotai rai tane e te vaine i uangaia mai ei te tangata ravarai. E akamanako ana ra i reira e, me e pikikaa ainei te papaanga o Genese?

3. Akaraanga e tua maani ua te rakau o te kite e te rakau o te ora.

Kare te papaanga o Genese e apii ra e e au tu ke ake rai me kore e mana to teia nga rakau. Mari ra, e nga rakau tikai teia ta Iehova i tuku mai i tetai aiteanga akatutu.

Kare ainei te tangata e akapera ana i tetai au taime? Ei akatauanga, penei ka akamatakite mai te akavanui no runga i te apa o te akanga-teitei kore i te akavaanga. Kare ko te au apinga e te patu o te pia akavaanga ta te akavanui e inangaro ra i te paruru mei te tu akangateitei kore mari ra, ko te akanoonoanga a te ture ta te akavaanga e komono ra. Tukeke katoa te au ariki tei taangaanga ana i te tepeta e te korona ei akairo no to ratou mana tutara ngateitei.

Eaa ra ta te nga rakau e akatutu maira? Maata te au tu manako tuketuke tei orongaia ana. Ko te pauanga tika tikai, noatu e mama ua, e parkari ra. Te akatutu maira te rakau o te kite i te meitaki e te kino i tetai tikaanga ngateitei tei

riro no te Atua anake—ko te tikaanga kia iki e eaa te mea meitaki e eaa te mea kino. (Jeremia 10:23) No reira rai i riro ei ei apa kia keia mei taua rakau ra! Ko te rakau ra o te ora, te akatutu maira i tetai apinga aroa, ko te Atua ua rai te ka rauka i te oronga mai—e ora mutukore.—Roma 6:23.

4. Te ovi ka kite i te tuatua, te akaraanga no roto i tetai tua tamanako ua.

Tika rai e ka ngata i te ariki i teia tuanga no te papaanga o Genese, mei te mea tikai e kare tatou e ariki i te toenga o te Pipiria. Inara, te akataka marie maira te au Tuatua Tapu i teia papaanga kia marama meitakiia.

Naai e eaa tei maani te ovi kia tuatua mai? Kua kite te tangata o Iseraela i taito i tetai au tumu te akamarama maira i te angaanga a te ovi. Ei akaraanga, kua kite ratou e noatu kare te manu e tuatua ana, ka rauka ra i tetai angera

i te maani kia akaraanga e te tuatua ra te manu. Tata katoa a Mose i te papaanga o Balaama; kua tonono mai te Atua i tetai angera kia maani i te atini a Balaama kia tuatua mai mei te tangata rai.—Numero 22:26-31; 2 Petero 2: 15, 16.

Ka rauka ainei tetai au vaerua kapiti mai te au enemi o te Atua, i te rave i te au temeio? Kite ana a Mose i te au taunga angaanga purepure o Aiphiti i te rave anga i tetai au temeio mei ta te Atua rai, i te akariro i te rakau ei ovi. Ko te mana kia rave i te au angaanga mei te reira, te taka ua ra e no ko mai i te au enemi o te Atua i te ao vaerua.—Exodo 7:8-12.

Ko Mose katoa tei akauruia kia tata i te puka o Iobu. Maata te apianga a taua puka ra no runga ia Satani, te enemi maata o te Atua tei akaoanga ma te pikikaa i te tu tiratiratu o to Iehova au tavini. (Iobu 1:6-11; 2:4, 5) I manako ana ainei te ngati Iseraela e na Satani i akanauru i te ovi i roto i Edene, i te maani kia akaraanga e te tuatua ra e te akavare ra te reira ia Eva kia takore i tona tu tiratiratu ki te Atua? Akaraanga e ae.

Na Satani ainei i maro i te ovi kia pikikaa? Muri mai kua taiku a Iesu e “e pikikaa aia [a Satani] e e metua oki no te pikikaa.” (Ioane 8:44) Ka tau rai e ko ‘te metua no te pikikaa,’ koia te tumu o te pikikaa mua tei akakiteia me kare ainei? Ka kitea te pikikaa mua i roto i te au tuatua a te ovi kia Eva. I te tapikipiki anga i te akamatakiteanga a te Atua e ka mate me kai i te ua rakau tei tureia, karanga te ovi e: “Kare rava korua e mate.” (Genese 3:4) Taka meitaki ua e kua kite a Iesu e kua akanauruia te ovi e Satani. Na te Apokalupo a Iesu ki te apotetoro ko Ioane i akapapu mai i teia, i te kapiki anga ia Satani e “ko taua ovi taito ra.”—Apokalupo 1:1; 12:9.

E tumuanga tau ainei kia irinaki e ka rauka i tetai peretana vaerua ririnui te akanauru i te ovi, kia akaraanga e te tuatua ra? Ka rauka katoa i te tangata kare e mana mei to te au vaerua, i te rave i tetai au peu kia tuatua mai na roto i tetai apinga e te maani i tetai au mea kia akaraanga e e tika tikai.

Te Akapapuanga Ngaueue Kore Roa Atu

Kare ainei koe e akatika e kare tikai e tumu-anga kia ekoko i te papaanga o Genese? Tetai tua, e akapapuanga ririnui tetai e ko te papa-anga, e tuatua enua tika te reira.

Ei akaraanga, kua kapikiia a Iesu Karaiti e ko “te kite mou e te tuatua mou.” (Apokalupo 3:14) No te mea e tangata apa kore, kare rava aia e pikikaa ana, kare rava e tapikipiki ana i te tuatua mou. Tei maata atu, kua apii aia e kua noo ana aia i mua roa atu i tona ora anga ei tangata i te enua—kua noo ana aia i te pae i tona Metua ia Iehova, “ou ua teiane ai.” (Ioane 17:5) Te ora ra aia i te akamata anga te oraanga i te enua nei. Eaa te akapapuanga a teia kite tiratiratu roa atu?

Tuatua a Iesu e e nga tangata tika tikai a Adamu raua ko Eva. Taiku aia i to raua akaipoipo-anga te akamarama anga i ta Iehova turanga no te okotai ua tokorua. (Mataio 19:3-6) Me kare rava raua i vai ana, e me e tua maani ua te kainga i noo ei raua, kua pikikaaia reira a Iesu me kore e pikikaa aia. Kare nga mea roa ai e tano! No runga ana Iesu i te rangi, te akara mai anga i taua tumatetenga i roto i te kainga. Eaa atu ei te akapapuanga meitaki roa atu e te pumaana roa atu?

Ka riro te tu irinaki kore i te papaanga o Genese ei takino i te akarongo i roto ia Iesu. Ka akangata katoa taua tu irinaki kore i to tatou turanga kia marama i tetai au tumu manako puapinga roa atu o te Pipiria, e te au taputou pumaana roa atu. Ka akara ana tatou e akapeea te reira i te tupu anga.

TUMU I PUAPINGA AI A EDENE KIA KOE

TETAI patoianga umere roa atu a te aronga kite no runga i te papaanga o Edene koia oki kare te toenga o te Pipiria e turu ana i te reira. Ei akaraanga, tata te Poropeta o te Au Apii Akonoanga a Paul Morris e: “Kare e au taiku-anga akaou i muri mai no te tua o te kainga i Edene.” Penei ka arikiia tona manako e te “aronga kite” tukeke, kareka ra te patoi tika ra te reira i te au tika.

E maata ta te Pipiria au taikuanga i te kainga i Edene, ia Adamu, ia Eva, e te ovi.* Inara kare te apa o etai ua aronga kite e aite atu ki tetai mea maata rava atu, mea ririnui rava atu e totoa ua nei. Na te akaapa anga i te rekoti o Genese no te kainga i Edene, te takino ra te au arataki akono-anga i te tu tiratiratu o te Pipiria. Akapeea ra?

Ka anoania kia marama i tei tupu i Edene, i reira e marama ai i te toenga o te Pipiria. Ei akaraanga, kua tataia te Tuatua a te Atua ei tau-

turu ia tatou i te kimi i te au pauanga ki te au ui-anga puapinga rava atu ta te tangata e aro atu nei. Te au pauanga a te Pipiria i taua au uianga ra, maata anga i te taime no runga te reira i te au mea tei tupu i roto i te kainga i Edene. Akamanako ana i tetai au akaraanga.

● **Eaa ra tatou i ruaine ei e ka mate ei?** Ka noo a Adamu raua ko Eva e tuatau ua atu me kauraro raua kia Iehova. Tera ua me meameaau raua ka mate ia raua. I te ra i meameaau ei raua, kua akamata rai raua i te mate. (Genese 2: 16, 17; 3:19) Kua ngaro to raua tu apa kore, e ko te ara e te tu apa ua ta raua ka akairi atu ki runga i to raua uanga. No reira te akamarama maira te Pipiria e: “No te tangata okotai ra i o mai ei te kino i te ao nei, e no te kino oki te mate; e kua taea katoaia oki te tangata ravarai e te mate, no te mea kua ara katoatoa.”—Roma 5:12.

● **No teaa ra te Atua i akatika ua ai i te kino?** Roto i te kainga i Edene kua kapiki a Satani i te Atua e e pikikaa i te tapu i te meitaki mei tana au mea i anga. (Genese 3:3-5) I reira kua

* Ei akatauanga, akara ia Genese 13:10; Deuteronomi 32:8; 2 Samuela 7:14; 1 Paraleipomeno 1:1; Isaia 51:3; Eze-kiela 28:13; 31:8, 9; Luka 3:38; Roma 5:12-14; 1 Korinetia 15:22, 45; 2 Korinetia 11:3; 1 Timoteo 2:13, 14; Iuda 14; e Apokalupo 12:9.

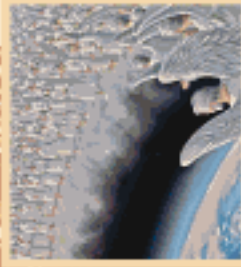
TE TOTOU TEI TAROTAI I TE PIPIRIA

“Ka tuku oki au i te ke ia korua ko te vaine, e to uanga e tona uanga; nana e akaparuparu i to mimiti, e naau e akaparuparu i tona pooavae.”—Genese 3:15.

Te totou mua tera a te Pipiria, tei tuatuaia i roto i te kainga i Edene. Koai ma te aronga tokoa i roto: ko te vaine, tona uanga, te ovi, e tona uanga? Akapeea te “ke” tei totouia i te tupu anga mai?

TE OVI
Satani te Tiaporo.
—Apokalupo 12:9.

TE VAINE
To lehova akaerenga no te au mea ora i te rangi.
(Galatia 4:26, 27) Tuatua a Isaia no runga i “te vaine,” te tofou anga e ka anau mai aia i tetai iti tangata pae vaerua.
—Isaia 54:1; 66:8.

**TE UANGA
A TE OVI**
Te aronga tei iki
kia rave i te
anoano o Satani.
—Ioane 8:44.

TE UANGA O TE VAINE
Mea maata ko Iesu Karaiti, no roto mai aia i te tuanga o to lehova akaerenga i te rangi. Kapiti katoaia mai te au taeake pae vaerua o Karaiti ki roto i te “uanga” te ka tutara kapiti e ia i te rangi. Taa au Keritiano akatainuia, ko ratou te iti tangata pae vaerua, “te Iseraela o te Atua.”—Galatia 3:16, 29; 6:16; Genese 22:18.

**AKAPARUPARUANGA
I TE POOAVAE**
E kino pakari tikai tei raveia ki te Mesia kare ra i te kino tinamou.
Kua rauka ia Satani i te tamate ia Iesu i te enua nei.
Kua akatuakouia mai ra a Iesu.

AKAPARUPARUANGA I TE MIMITI
Ka mate a Satani i teia. Ka tamate takiriia a Satani e Iesu. I mua ake te reira, ka takore a Iesu i te au mea ta Satani i akamata i Edene.—1 Ioane 3:8; Apokalupo 20:10.

No tetai akatakaanga poto ua i te tumu manako maata o te Pipiria, akara i te poroutia *The Bible—What Is Its Message?* neneia e te Au Kite o lehova.

akaekoko aia i te tu tika o ta Iehova tutaraanga. Kua iki a Adamu raua ko Eva i te aru ia Satani; no reira kua patoi rai raua i to Iehova turanga ngateitei ei tutara, kua maro e ka rauka ua i te tangata kia iki nona uaorai e eaa te mea meitaki e eaa te mea kino. No te apa kore o tona tu tika e te pakari, kua kite a Iehova e okotai rai mataara i te ariu meitaki atu ki taua akaaonga ra koia oki—kia oronga i tetai tuatau no te tangata kia tutara ia ratou uaorai. Ko te kino tei tupu mai, i tetai tua, no ta Satani akakeuanga e kua akaari marie ua mai te reira i tetai tuatua tika puapinga tikai: Kare e rauka i te tangata i te akaaere iaia uaorai ma te kore e tauturu a te Atua.—Jeremia 10:23.

● **Eaa to te Atua akakoroanga no te enua?** I roto i te kainga i Edene, kua akanoo a Iehova i te turanga manea no te enua. Kua akaue aia ia Adamu raua ko Eva kia akaki i te enua ki to raua uanga e kia “akavi” i te reira, kia rauka i te akatupu i taua turanga manea rai e te rotai ki te ao katoa. (Genese 1:28) No reira ko to te Atua akakoroanga no te enua, kia riro te reira ei parataito e kia nooia e te au tangata apa kore, te uanga taokotaiia o Adamu raua ko Eva. Te maataanga o te Pipiria no runga te reira i te au ravenga a te Atua no te akatupu anga i taua akakoroanga ra.

● **Eaa a Iesu Karaiti i aere mai ei ki te enua nei?** Kua apai mai te meameaau i roto i te kainga i Edene i te utunga o te mate ki runga ia Adamu raua ko Eva e ta raua uanga, kareka ra kua oronga mai te Atua i te manakonakoanga. Kua tono mai aia i tana Tamaiti ki te enua nei ei oronga mai i ta te Pipiria e karanga ra e e oko. (Mataio 20:28) Eaa ra te aiteanga o te reira? Ko Iesu oki “te Adamu openga”; kua rauka iaia te rave i tei kore i rauka ia Adamu i te rave. Kua akono marie a Iesu i tona oraanga apa kore na te vai akarongo mou anga kia Iehova. E kua oronga i tona oraanga ei atinga oko, kia rauka te akakoreanga ara no te aronga tiratiratu pouroa e kia rauka te oraanga mei ta Adamu e Eva i kite ana i Edene i mua ake ka ara ai. (1 Korinetia 15:22, 45; Ioane 3:16) Ina kua akapapu a Iesu e kia tupu to Iehova akakoroanga i

Kite a Adamu raua ko Eva i te au turanga kino no te ara

te akariro i teia enua ei parataito mei ia Edene te tu.*

Taka ua te akakoroanga o te Atua, kare i te manako papu kore. E tika tikai te reira. Mei te kainga rai i Edene e ngai tika tikai i te enua nei, e au manu e te au tangata tika tikai to reira, no reira e taputou papu tikai ta te Atua no te tuatau ki mua, kare e roa atu ka tupu. Ko toou manakonakoanga ainei ia e te turanga tikai no te tuatau ki mua? Tei runga ua te maataanga ia koe. Inangaro te Atua i taua tuatau ra no te manganui, pera katoa te aronga kare i manuia i to ratou oraanga.—1 Timoteo 2:3, 4.

Te vaitata anga Iesu i te mate, kua tuatua atu aia ki tetai tangata manuia kore i tona oraanga. E tangata aati ture; tei ariki e kua tano rai kia tamateia aia. Inara kua uri aia kia Iesu no te akapumaana, e te manakonakoanga. Eaa ta Iesu tuatua? “Ei Paradaiso taua katoa i teiane rai ra.” (Luka 23:43) Me e inangaro to Iesu kia kite i taua tangata ra i reira—akatuakaouia mai e kua akameitakiia kia noo e mutukore ua atu i te parataito mei ia Edene te tu—kare ainei aia e inangaro kia rauka rai ia koe taua akameitakianga ra? Ae! Pera rai tona Metua! Me te inangaro ra koe i taua manakonakoanga ra, tauta pakari i taau ka rauka kia kite i te Atua, tei anga i te kainga i Edene.

* Kia kite maata atu no runga i te atinga oko a Karaiti, akara i te pene 5 o te puka *Eaa Tikai ta te Pipiria e Apii Maira?* neneia e te Au Kite o Iehova.

Na te Atua Ainei i anga mai te Diabolo?

■ I te mea te karanga ra te Pipiria e na te Atua i “anga i te apinga tini ravarai,” kua manako tetai aronga e na te Atua rai i anga mai te Diabolo. (Ephesia 3:9; Apokalupo 4:11) Te akaari taka ua maira te Pipiria e kare.

Ko te angera ta lehova i anga kua *riro mai* ko te Diabolo. No reira ka anoanoia te vaianga o teia patoi maata o te Atua, kia tau ki ta te au Tuatua Tapu e akakite maira no runga ia lehova, ko Tei Anga mai. No runga iaia, kua karangaia e: “Tika rava tana angaanga ra; ko tei tau katoa tona au aerenga; e Atua tuatua-mou, e te kino kore ra, e tuatua-tika tana, e te tiratiratu!” (Deuteronomi 32:3-5) Te akaari maira tera tuatua kia tatou e, e tu apa kore to Satani e te tuatua tika i mua ana, koia tetai o te au tamariki angera a te Atua. Roto ia loane 8:44, kua akakite a Iesu e “kare aia [te Diabolo] i *mou* i te tuatua-mou,” te akaari mai anga e e peretana tuatua mou e te apa kore a Satani i mua ana.

Inara, mei te toenga rai o ta lehova au mea ora kite i anga, e tikaanga to te angera tei riro mai ko Satani kia iki i rotopu i te mea tika e te mea tarevake. Na te iki anga i te arataa e patoi ra i te Atua e te akanauru anga i nga tangata mua kia piri kiaia, kua akariro aia iaia uorai ko Satani, te aiteanga “Tei Patoi.”—Genese 3:1-5.

Kua akariro katoa taua vaerua ora iaia uorai ko te Diabolo, te aiteanga “Tei Akakino.” Ko Satani te vaerua tei akatutu pikikaa ua mai e ko te ovi te tuatua ra, e tei akavare ia Eva na roto i te pikikaa kia akarongo kore i te ture tei akakite tika-ia mai e Tei Anga mai. No reira a Iesu i kapiki ei ia Satani e ko te “metua o te pikikaa.”—loane 8:44.

Akapeea ra tetai mea ora vaerua—kare takiri e tu paruparu i roto iaia, e kare katoa e au akakeu-anga kino takapini iaia—i akapera ai? Te taka ua ra e kua noinoi aia i te akamorianga tei tau anake ua no te Atua, e kua kite aia e e atianga meitaki teia i te akaariu mai i te tangata ki tana tutara-

anga eiaa ta lehova. Na te akamanako ua anga no runga i teia tutaraanga e kare i akakore atu i te reira, kua akatika aia kia vai ua atu teia manako, e i te openga kua akatupu rai aia i te reira. Kua akatakaia mai teia i roto i te puka o Iakobo e: “Kia akatatipakeia tetai, e kia riro ua atu i te kino, kua pikikaaia te reira tangata i tona uorai anoano tika kore. E kua to ta te anoano tika kore ra, anau maira tana ko te ara.”—Iakobo 1:14, 15; 1 Timoteo 3:6.

Ei akatutu: Akamanako ana i tetai tangata akono rekoti moni, tei tarurike i te au rekoti kia

Na te iki anga i te arataa e patoi ra i te Atua, kua akariro tetai angera apa kore iaia uorai ko Satani

rauka iaia i te keia mei tona kamupani. Penei ka akakore viviki ua aia i taua manako kino ra. Me ka akamanako ua ra aia i teia, ka maata atu tona inangaro i taua manako ra, e ka akatupu rai aia i te reira. Me akapera aia, kua *akariro rai aia iaia uorai* ei keia. Me pikikaa aia i tana apa i rave, ka riro katoa mai aia ei pikikaa. I akapera rai te angera ta te Atua i anga i te akatupu anga i te anoano tarevake kia taangaanga i tona tikaanga kia iki, e kia piri ki te pikikaa e te meameaau i tona Metua, akariro atura iaia uorai ko Satani te Diabolo.

Te mea meitaki rai, kare e roa atu ana ka takore te Atua ia Satani te Diabolo. (Roma 16:20) Te apiiia nei ra te aronga akamori o te Atua ko lehova no runga i ta Satani au ravenga e te paruruia nei mei tana au ravenga pakari. (2 Korinetia 2:11; Ephesia 6:11) No reira “e patoi atu i te diabolo, e nana e rere ke atu” mei ia kotou.—Iakobo 4:7.

MAATA te tangata e inangaro tikai ra kia kite i te pauanga ki teia uianga. Me tuatuaia mai te maroanga no runga i te tumu i akatika ua ai te Atua i te kino, riro viviki ua te ara a nga tangata mua i roto i te kainga i Edene ei uriurianga. Te manako e ‘kua kite te Atua i te au mea ravarai,’ penei ka karanga tetai aronga e kua kite ke ana te Atua i mua ake e ka akarongo kore a Adamu raua ko Eva iaia.

Me e tika tikai e kua kite ke ana te Atua e ka ara teia nga tokorua, eaa ra ta teia e akakite maira? Ka riro taua tu manako ra ei akatupu i te au manako tarevake no runga i te Atua. Ka akara anga i reira e e tu aroa kore tona, tu tau kore e te pikikaa. Penei ka karanga tetai aronga e e kino tikai aia i te tuku i nga tangata mua ki roto i tetai turanga tei kite takere aia e e kino. Ka akara anga i reira e nana, na te Atua i akatupu—me kore i tauturu kia tupu—te au tu kino tini ravarai tei tupu mai i roto i te tuatua enua. Ki tetai aronga, penei ka karanga ratou e e kama-kura tikai Tei Anga mai.

Te tano ra ainei te Atua ko Iehova tei akatakaia mai roto i te au Tuatua Tapu, ki tera akatakaanga tarevake? Ei pau i te reira, ka makitoro marie ana tatou i ta te Pipiria e tuatua ra no runga i te au angaanga i angaia mai, e to Iehova uaorai tu.

“Te Meitaki Roa Ra”

No runga i te au mea ta te Atua i anga, tei kapiti mai i nga tangata mua i runga nei te enua, te na ko ra te papaanga o Genese e: “Akara akera te Atua i te au mea katoa tana i anga, e i na, te meitaki roa ra.” (Genese 1:31.) Angaia mai a Adamu raua ko Eva ma te tu apa kore, tau meitaki tikai no to raua au turanga i te enua nei. Kare e apinga i ngere i roto i te tu i angaia mai ei raua. I te mea e e “meitaki roa” to raua angaia mai anga, papu tikai e ka rauka ia raua te tu meitaki tei umuumuia raua kia akatupu. I angaia raua i “te tu o te Atua.” (Genese 1:27) No reira tei roto raua i te turanga te ka rauka ia raua i te akaari i te au tu o te Atua mei te pakari, te aroa tiratiratu, te tuatua-tau, e te meitaki. Ka riro te akaataanga i taua au tu ra ei tauturu ia raua kia rave i te au ikianga tau te ka puapinga

Kua Kite Ainei te Atua

E KA ARA A ADAMU RAUA KO EVA?

raua e te ka akarekareka i to raua Metua i te rangi.

Kua oronga a Iehova i te tikaanga no teia nga mea ora kite kia iki i ta raua i anoano. No reira kare raua i porokaramu ke ia ana kia akarekareka i te Atua—mei te matini rai. Akamanako meitaki ana i te reira. Ko teea tikai tei puapinga atu kia koe—te apinga aroa tei oronga manako kore uaia mai, me ko tei orongaia mai ma te ngakau tae tikai? Te taka ua ra te pauanga. Pera rai a Adamu raua ko Eva, naringa raua i iki puareinga ua kia akarongo i te Atua, ka riro to raua akarongo ei mea akaperepere maata rava nana. Ko te tareni kia rauka i te iki, ka tauturu te reira i nga tangata mua kia akarongo ia Iehova no to raua inangaro iaia.—Deuteronomi 30:19, 20.

Tuatua-tika, Tuatua-Tau e te Meitaki

Te akaari maira te Pipiria i to Iehova au tu kia tatou. No te mea e ko tona au tu teia, kare rava aia e manako atu i te rave i tetai ua atu mea te ka riro ei ara nana. “Inangaro aia [Iehova] i te tuatua-tika e te tuatua-tau,” e karanga ra te Salamo 33:5. No reira a Iakobo 1:13 i akakite ei e: “Kare rava te Atua e vavare i te kino, kare rava oki aia e pikikaa i te tangata.” No tona tu tau e te aroa takinga meitaki, kua akamatakite atu te Atua ia Adamu e: “E kai ua koe i to te au rakau katoa o te kainga nei: Kareka i to te rakau e kite ei i te meitaki e te kino, auraka koe e kai i to reira; i te rā e kai ei koe i to reira, ka mate ia koe.” (Genese 2:16, 17) Kua orongaia te

tikaanga no nga tokorua kia iki i rotopu i te ora mutu kore e te mate. Kare ainei i reira i te tu pikikaa no te Atua kia akamatakite ia raua eiaa e ara, me kua kite takere aia e eaa te kino ka tupu? I te mea e e Atua “inangaro aia i te tuatua-tika e te tuatua-tau,’ kare rava a Iehova e oronga i tetai ikianga me kua kite aia e kare tikai e anoanoia.

E maata katoa te au mea memeitaki a Iehova. (Salamo 31:19) I te akataka mai anga i to Iehova

Kare a Iehova i anga i te nga tangata mua ei matini tei porokaramuia kia aru e tai ua kaveinga

meitaki, kua tuatua a Iesu e: “Koai ia i roto ia kotou i te tangata nei, e apai i te toka na tana tamaiti kia pati mai aia i te manga? E kia pati mai i te ika ka apai atu ainei i te ovi nana? E te tika na ia kotou, kino ua rai, kia oronga i te mea meitaki na ta kotou au tamariki, ka tanga’i oki i to kotou Metua i te ao ra, i te oronga i te mea meitaki i te aronga i pati atu iaia ra?” (Mataio 7: 9-11) E oronga ana te Atua “i te mea meitaki” na tana au mea ora i anga mai. Te akaari maira te tu i angaia ai te tangata, e i akapapaia ai te kainga Parataiti no ratou, i to te Atua tu meitaki. Ka akapera ainei tetai Tutara Ngateitei meitaki i te oronga mai i tetai kainga manea, ina kua kite ke ana aia e ka apai ke ia te reira? Kare. No te mea e tu tuatua tika e te meitaki to Tei Anga mai ia tatou, kare nona te apa i mea-meaaui ei te tangata.

“Pakari Anake”

Te akaari katoa maira te au Tuatua Tapu e ko Iehova tei “pakari anake.” (Roma 16:27) Maata au atu te taime i kite ei te au angera a te Atua i te rangi, i te akatutuangaia mai teia tu pakari openga kore. Kua ‘maeva ua ratou i te rekareka’ i to Iehova anga mai anga i tana au mea i maani i te enua nei. (Iobu 38:4-7) Kare e ekoko kua umere teia au mea ora vaerua i te akara anga i te au mea tei tupu i roto i te kainga i Edene. I mua i te au angera, e tumuanga tau ainei to teia Atua

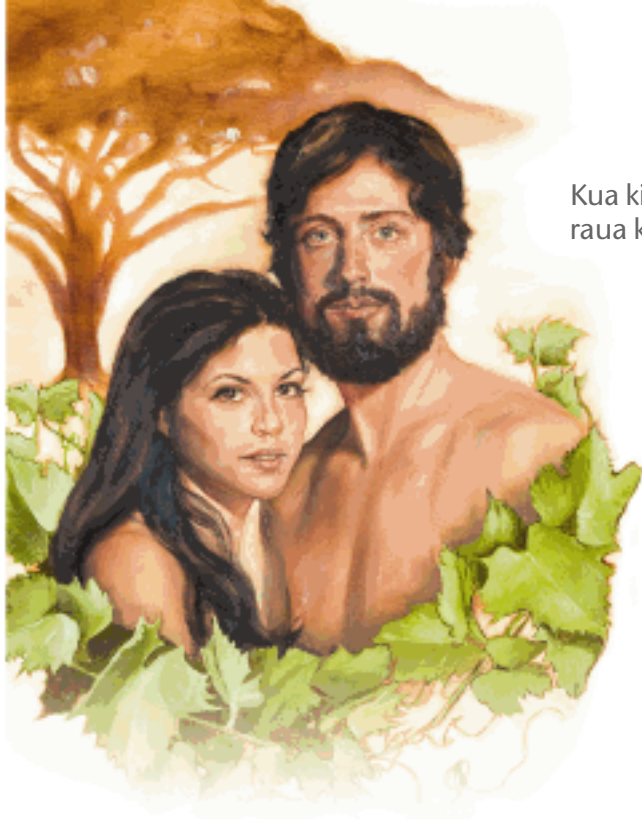
kite pakari tei anga mai i tetai ao e te angaanga tini ravarai i te enua nei, kia anga mai i te tangata ina kua kite aia e kare e puapingaia? Te taka meitaki ua ra e kare takiri i te mea tau kia parani i tetai tumatetenga mei tera te tu.

Tera ra, penei ka patoi mai tetai tangata e, ‘Akapeea ake tetai Atua koia anake tei pakari roa atu i kore ei i kite?’ Tika rai e no to Iehova pakari maata, tei roto aia i te turanga te ka rauka iaia kia kite “i te openga mei te mua-tangana mairai.” (Isaia 46:9, 10) Inara kare e anoanoia kia taangaanga aia i teia turanga, mei tona mana maata rai kare aia e anoanoia kia taangaanga ua rai i te reira. E iki meitaki ana ra a Iehova i te taime tau no te taangaanga i tana i kite ke ana. Ka taangaanga aia i te reira me e tumuanga tau tetai, e me kua tau te au turanga no te reira.

Te kite e eaa te taime tau no te kore e taangaanga i taau i kite ke ana, ka tau kia akatutuia na roto i te angaanga tekinoroti i teia tuatau. Ka rauka i tetai tangata e akara teata tarekareka ra tei rekoti takereia, kia akara i te tuanga openga o te teata kia kite e koai tei re e tei kore. Inara kare aia e *anoanoia* kia akamata na te reira mataara. Naai aia e akaapa mai me ka iki aia kia akara i te katoaanga o taua tarekreka ra mei mua ki te openga? Mei te reira rai te tu, kua iki Tei Anga mai eiaa kia kite e eaa te ka tupu ki tetai au mea i te openga. Kua iki aia kia tiaki, e i te au mea e tupu ra, kua akara aia kia kite e aka-peepea tana tamariki i te enua nei te akaaere anga ia ratou uaorai.

Mei tei taikuia i mua ake, no tona pakari kare a Iehova i anga i te nga tangata mua ei matini tei porokaramuia kia aru e tai ua kaveinga. Mari ra, kua oronga aroa ua aia i te tikaanga kia iki i ta raua i anoano. Na te ikianga i te arataa tau, ka rauka ia raua i te akaari mai i te aroa, te tu akameitaki e te akarongo, i te akatupu anga i te rekareka kia raua uaorai e ki to raua Metua i te rangi ko Iehova.—Maseli 27:11; Isaia 48:18.

Te akaari maira te au Tuatua Tapu e e maata te au atianganga kare te Atua i taangaanga ana i tana i kite ke ana. Ei akaraanga, i te vaitata roa anga a Aberahama i te akaatinga i tana tamaiti,

Kua kite te Atua e ka rauka ia Adamu
raua ko Eva kia vai tiratiratu ua

rauка ia Iehova kia karanga e: *“Kua kite oki au i teiane i e, e mataku toou i te Atua, ko koe kare i karapii i to tamaiti, i to tamaiti okotai roa ra, iaku.”* (Genese 22:12) I tetai tua, e au atiangā katoa tetai tei riro te tu kino o tetai au tangata ei *“akaongoongo”* i te Atua. Ka kite ainei aia i taua tu mamae ra mei te mea e kua roa aia i te kite anga e eaa ta ratou ka rave?—Salamo 78:40, 41; 1 Ariki 11:9, 10.

No reira, e mea tau rai kia karanga e kare te Atua koia anake tei pakari roa atu, i taangaana ana i tana i kite ke ana, kia rauka iaia te kite na mua ake e ka ara to tatou nga metua mua. Kare aia i te kamakura i te akamata i tetai angaanga tuke ua ake rai tei kite takere aia na mua ake e ka tupu.

“Ko te Atua oki te Aroa”

Na Satani te enemi o te Atua i akamata i te meameaau i roto i Edene tei akatupu mai i te au openga kino, kapiti mai te ara e te mate. No reira e *“ta tangata”* a Satani. Papu katoa e *“e pikikaa aia, e e metua oki no te pikikaa.”* (Ioane 8:44) No tona uaorai akakoroanga kino, titau aia i te aka-

apa e e akakoroanga kino to Tei Anga mai ia tatou. Inangaro aia i te akairi i te apa no te ara a te tangata ki runga ia Iehova.

Ko te tu aroa te tumu ririnui roa atu i iki ei a Iehova eiaa kia kite na mua ake e ka ara a Adamu rauka ko Eva. Ko te aroa to te Atua tu maata rava atu. Te na ko ra a 1 Ioane 4:8 e *“ko te Atua oki te aroa.”* E tu papu tikai te aroa, kare e ekoko. Ka akara te reira i te meitaki i roto i etai ke. Ae, no te aroa, kua inangaro te Atua ko Iehova i te mea meitaki rava atu no nga tangata mua.

Noatu e tikaanga to te tamariki a te Atua i te enua nei kia rave i tetai ikianga tarevake, kare to tatou Atua aroa i taitaia ana e ka tupu te kino me kore i tarotokaka ana i tana au mea ora apa kore i anga. Kua oronga mai aia i te au mea ravarai tei anoanoia no raua. Kua tau rai te Atua kia tapapa atu, eiaa i te meameaau, mari ra i te akarongo tiratiratu. Kua kite aia e ka rauka ia Adamu rauka ko Eva kia vai tiratiratu ua mei tei akapapuaia mai i muri nei e te au tangata apa ua mei ia Aberahama, Iobu, Daniela e te manganui ua atu.

“E tika i te tangata nei; e tika ra te au mea katoa i te Atua,” i akakite ei a Iesu. (Mataio 19:26) E manako pumaana tikai te reira. Te akapapu maira te aroa o Iehova, pera tona tu tuatua tau, te pakari e te mana, e kare e roa atu ka takore pouroa aia i te kino o te ara e te mate.—Apo-kalupo 21:3-5.

Taka meitaki e kare a Iehova i kite ke ana e ka ara nga tangata mua. Noatu tona mamae i te akarongo kore o te tangata e te kino tei tupu, kua kite aia e kare teia turanga no te tuatau poto ua e arai i te akatupuanga o tona akakoroanga mutu kore no te enua e te tangata. Kore ei e kimi maata atu e ka akapeea koe e puapingaia ai mei taua akakoroanga ra, e tona akatupuanga kaka?*

* No tetai akakiteanga maata atu no runga i to te Atua akakoroanga no te enua, akara i te pene 3 o te puka *Eaa Tikai ta te Pipiria e Apii Maira?* neneiia e te Au Kite o Iehova.

APII MEI TE TUATUA A TE ATUA

Te ui nei teia atikara i te au uianga penei tei ui ana koe, e te akaari maira i te ngai ka rauka ia koe te tatau i te au pauanga i roto i taau Pipiria. Ka rekareka te Au Kite o lehova i te uriuri i teia au pauanga kia koe.

Koai a Iesu Karaiti?

1. Koai a Iesu Karaiti?

Kare i aite ki tetai ua atu tangata, i noo ana a Iesu ei peretana vaerua ki runga i te rangi i mua ake ka anau mai ei ki runga i te enua. (Ioane 8:23) Koia te mea mua ta te Atua i anga, e kua tauturu aia i te anga mai i te au mea katoatoa

rava. Koia anake ua tei anga tikaia mai e lehova, i kapikiia ai e ko te Tamaiti “anau tai” a te Atua. Kua tavini a Iesu ei Vaa Tuatua no te Atua, no reira aia i kapiki katoaia ai e ko “te Logo.”—Ioane 1:1-3, 14; e tatau ia Maseli 8:22, 23, 30; Kolosa 1:15, 16.

2. Eaa a Iesu i aere mai ei ki te enua nei?

Kua tonu mai te Atua i tana Tamaiti ki te enua nei na te tuku anga i tona oraanga mei te rangi ki roto i te vairanga tamariki o te paretenia ngati Iuda, ko Maria. No reira kare to Iesu metua i te tangata. (Luka 1:30-35) Kua aere mai a Iesu ki te enua nei (1) kia apii i te tuatua mou no runga i te Atua, (2) kia akanoo i tetai akaraanga no te rave i te anoano o te Atua, e te (3) kia oronga i tona oraanga apa kore ei “oko.”—E tatau ia Mataio 20:28; Ioane 18:37.

3. Eaa tatou i anoano ei i tetai oko?

Ko te oko, e tutaki tei orongaia ei akamatara mai i tetai tangata mei te tuikaanga. Kare te mate e te ruaine anga i te tuanga no te akakoroanga mua o te Atua no te tangata. Akapeea tatou i kite ei i te reira? Kua akakite te Atua ki te tangata mua kia Adamu e, me rave aia i ta te Pipiria i kapiki e ko te ara, ka mate aia. Naringa kare a Adamu i ara, kare rava aia e mate. Noatu e kare te oraanga o

Adamu i ope ana no tetai au anere mataiti i muri mai, kua akamata aia i te mate mei te ra i akarongo kore ei aia i te Atua. (Genese 2:16, 17; 5:5) Kua iri te ara a Adamu ki runga i tona uanga katoatoa rava ei utunga no te mate. No reira i “o” mai ei te mate ki te ao o te tangata na roto ia Adamu. Te tumu ia i anoano ei tatou i tetai oko. —E tatau ia Roma 5:12; 6:23.

4. Eaa a Iesu i mate ei?

Koai te ka rauka i te tutaki i te oko ei akamatarā mai ia tatou mei te mate? Me mate tatou, ka tutaki tatou i ta tatou uorai ara. Kare rava e rauka i tetai tangata apa i te tutaki i te ara a etai ke.—*E tatau ia Salamo 49:7-9.*

I te mea kare a Iesu i anauia ma te tu apa ua o te metua tane tangata ua nei, kua mate ra aia kare no tana uorai ara, mari ra no te ara a etai ke. Kua oronga mai te Atua i tana Tamaiti kia mate no tatou ei akaari i Tona aroa umere maata rava no te tangata. Kua akaari katoa a Iesu i te aroa no tatou na te akarongo anga i tona Metua e kua oronga i tona ora no ta tatou ara.—*E tatau ia Ioane 3:16; Roma 5:18, 19.*

5. Eaa ta Iesu e rave ra i teiani?

Na te rapakau anga i te maki, akatu mai i tei mate, e te akaora anga i te tangata mei roto i te tu kino, kua akatutu mai a Iesu i tana ka rave i te openga, no te au tangata akono pouroa. (Luka 18:35-42; Ioane 5:28, 29) Muri ake i te matenga o Iesu, kua akaoki te Atua iaia ki te oraanga ei pere-tana vaerua. (1 Petero 3:18) Kua tiaki i reira a Iesu i te rima katau o te Atua e tae atu ki to Iehova oronga anga i te mana kiaia kia tutara ei Ariki ki runga i te au enua pouroa. (Ebera 10:12, 13) Teia-

nei te tutara ra a Iesu ei Ariki i te rangi, e te akakite nei tana au pipi i runga nei i te enua i te tuatua meitaki i te ao e pini ua ake.—*E tatau ia Daniela 7:13, 14; Mataio 24:14.*

Kare e roa atu, ka taangaanga a Iesu i tona mana ei Ariki i te takore takiri i te mamae pouroa e te aronga e akatupu ra i te reira. Mirioni ua atu tei taangaanga i te akarongo i roto ia Iesu e tei akarongo iaia ka rekareka i te oraanga i roto i te parataito i te enua nei.—*E tatau ia Salamo 37:9-11.*

Mirioni ua atu tei taangaanga i te akarongo i roto ia Iesu e tei akarongo iaia ka rekareka i te oraanga i roto i te parataito i te enua nei

No tetai akakite anga maata atu, akara i te pene 4 o teia puka, neneiia e te Au Kite o Iehova.

EAA TIKAI
TA TE PIPIRIA
E APII MAIRA?

E AKAVAITATA ATU KI TE ATUA

“Kua Kimi Aia i Tona Atua ia Iehova”

“**M**ANAKO tikai au e kare oku puapinga,” i karinga ai tetai tangata tei akamutu i te aru i te au turanga a te Atua i utuutuia mai ei aia. I tona akamata anga i te tau i tona oraanga, matakua aia e kare rava te Atua e akakore i tana ara. Inara kua rauka i teia tangata tei tatarara, te manakonakonga mei te tuatua o Manase i roto i te Pipiria, tei rekotiia i roto ia 2 Paraleipomeno 33:1-17. Me i manako ana koe e kare oou puapinga no taau au ara i te tuatau i topa, penei ka rauka katoa ia koe te puamana mei te akaraanga o Manase.

I utuutuia a Manase i roto i tetai ngutuare akono Atua. Ko Hezekia tona metua tane, tetai o te au ariki meitaki tikai o Iuda. Kua anauia a Manase mei te toru mataiti i muri ake i te akaroa temeio anga te Atua i te oraanga o tona metua tane. (2 Ariki 20:1-11) Kare e ekoko e kua manako a Hezekia i teia tamaiti e e apinga aroa no te tu aroa o te Atua e kua tauta i te apii pakari iaia kia akaperepere i te akamori ma. Tera ra kare te tamariki a te au metua akono i te Atua e aru ua ana i te akaraanga a to ratou au metua. Te reira tikai te turanga o Manase.

E 12 rai o Manase mataiti i mate ei tona metua tane. Mea taitaia, “kua rave ra [a Manase] i te kino i mua i te aroaro o Iehova.” (Irava 1, 2) Kua aru

ainei teia ariki tamariki ua i te akakeuanga a te aronga ako, kare e akangateitei no te akamori mou? Kare te Pipiria i akakite mai. Kua akakite mai ra te reira kia tatou e kua rave a Manase i te akamori itoro viivii e te kino. Kua akatu aia i te au atarau no te au atua pikikaa, oronga i tana uorai tamariki ei atinga, rave i te angaanga purepure, e te tuku i te au itoro akatikitikiia ki roto i te iero o Iehova i le-

rusalema. Kua patoi a Manase marokiakia i te au akamatakiteanga putuputu a Iehova, te Atua tei akatupu i tona anau anga temeio.—Irava 3-10.

Te openga, kua tapekaia a Manase i te tuku anga a Iehova kia apaiia aia ki Babulonia. Iaia e noo tuitarere ra i reira, kua rauka ia Manase te atianganga i te akamanako i tona arataa. Kua kite ainei aia i teiane e kare e rauka i tona au itoro kare e mana e te puapinga kore ua i te paruru iaia? Kua akamanako ainei aia i te au apinga ta tona metua tane akono Atua i apii kiaia i tona tamariki anga? Noatu e eaa te tu, kua tau i te ngakau o Manase. Kua karanga te rekoti e: “Kua kimi aia i tona Atua ia Iehova ra, e kua taakaaka rava iaia uorai . . . e kua pure oki aia iaia.”* (Irava 12, 13) Inara ka rauka ainei i tetai tangata tei rave i taua au ara kino ra kia akakore tikaiia mai e te Atua?

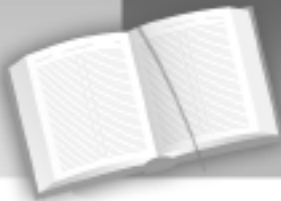
Kua mareka a Iehova i te tu tatarara ngakau tae o Manase. Kua akarongo te Atua i tana pati akatenga kia akaaroa mai “e kua akaoki mai aia iaia ki Ierusalem ki tona uorai basileia.” (Irava 13) Ei akapapu i tona tu tatarara, kua rave a Manase i tei rauka iaia i te akatikatika i tona au tarevake, te akaatea i te au itoro mei tona patireia e te raurau i tona iti tangata kia ‘akamori ia Iehova.’—Irava 15-17.

Me manako koe e kare koe e tau kia akakore mai te Atua i taau ara i topa ki muri, akamanako oonu i te akaraanga o Manase. E tuanga teia tataanga no te Tuatua akauruia a te Atua. (Roma 15:4) Taka ua e, ka inangaro a Iehova ia tatou kia kite e ka “tika [iaia] i te akakore mai i te ara.” (Salamo 86:5) Kare e ko te ara mari ra ko te turanga o te ngakau o te tangata ara te mea puapinga kiaia. Ko te tangata ara e pure ra ma te ngakau tatarara, tei akaruke i tona arataa tarevake, e te tauta pakari ra i te rave i te mea tika ‘kia kimi aia i tona Atua ia Iehova,’ mei ta Manase rai i rave.—Isaia 1:18; 55:6, 7.

* Te tatau ra te *Young’s Literal Translation* e: “Kua . . . akamaru aia i te mata o tona Atua ko Iehova.”

KUA KITE AINEI KOE?

I te mea e e roa te tuatau maro i Iseraela, eaa te au parani i rave ei te aronga i noo i reira i te tuatau taito, ei akapapu e ka rava to ratou vai?

■ Rotopu ia Okotopa e Aperira, e pakari te ua i Iseraela e i tetai au taima e puke mai ana na roto i te au o. I te tuatau maana ra, e maro takiri ana te maataanga o teia au “kauvai,” e penei no tetai au marama kare e ua. E akapeea ana te tangata i te tuatau Pipiria i te taporoporo anga kia rava to ratou vai?

Kua akatikatika ratou i teia mananata na te tipu anga i te au ara vai ki roto i te pae maunga, kia tae tika mai te vai ua o te tuatau anu ki roto i te au vaarua, me kore i te au vairanga vai i raro i te enua. Kua akaararaia a runga i te au are kia tae tika te vai ua ki roto i teia au vairanga vai. Maata te au ngutuare tangata, no ratou rai to ratou vairanga vai, kia rauka ua ia ratou te uti i te vai me kaki vai ratou.—2 Ariki 18:31; Ieremia 6:7.

E taangaanga katoa ana te ngati Iseraela i te au puna natura. Roto i te au ngai teitei, e tae ana te ua i te tuatau anu ki roto i te one, e tae ua atu ki te au papa toka, i reira e pupu mai ei na roto i te au punavai. Na te ingoa o te au ngai mei ia Enisemese, Eni-rogela, e Eni-gedi i akakite mai e e patuia ana te au oire vaitata atu ki tetai puna (reo Epera, *en*). (Iosua 15:7, 62) I Ierusalem, kua koia tetai ara vai na roto i te papa toka kia akatae atu i te vai puna ki roto i te oire.—2 Ariki 20:20.

Me kare e au vai puna natura, e koia ana tetai ruavai (reo Epera, *be'er*), mei tetai rai i Bere-seba, kia rauka mai te vai no raro i te enua. (Genese 26:32, 33) Kua kite mai te tangata tata puka ko André Chouraqui e “ko te au ravanga kite karape a [to Iseraela] e mea umere tikai, e i teia tuatau katoa.”

Eaa te tu o te are ta Aberama (Aberahama) i noo ana ki roto?

■ I noo ana a Aberahama e tana vaine ki roto i te oire apinga nui o te Kaledea ko Ura. Inara i raro i te aratakianga a te Atua, kua akaruke raua i taua oire ra e kua akamata i te noo ki roto i te au puakapa. (Genese 11:31; 13:12) Akamanako ana i te tu akaatinga tei anoanoia raua kia rave no teia tauiangā.

Kua kerii a Ura, te enua ko Iraka i teia tuatau e Leonard Woolley i te au mataiti i rotopu i te 1922 e te 1934. I te au are tana i kite mai, e 73 tei patuia ki te piriki. Te au pia o te maataanga i teia au are, kua akanooia takapini i tetai paepae patuia i rotopu tikai. Kua arara manga ua a rotopu i te paepae, kia tae te vai repo ki vao. I roto i te au are mamaata mai, e are repo to roto i te au pia no te manui. Te au pia ke i te

taua i raro roa, te kapiti maira i te au ngai tunu kai e te ngai tau ai, pera te au ngai moe o te au tavini. E noo ana te ngutuare tangata ki te taua i runga ake, e ka na runga i te ara kakekake e tae atu ei ki reira. Ka taki atu te ara kakekake ki tetai porotito rakau e takapini takiri ra i te paepae, e ka na reira atu ki te au ngutupa o te au pia i te taua i runga.

“Tetai are . . . , e paepae patuia tona ma te au paruru peni teatea meitakiia, pera tona uaorai ngai akatae anga vai, . . . i roto i tetai tatini tuma pia, te akaari maira te reira i tetai oraanga teitei tikai te turanga,” i tata ei a Woolley. “E ko teia te au tu are . . . o te aronga puapingaia, mei te au tiaki toa, te aronga okooko, te au tata tuatua, e te vai atura.”

VAIRANGA VAI, HORVOT MEZADA, ISRAEL

© Masada National Park, Israel Nature and Parks Authority

TUTU NO TETAI ARE I TE TUATAU O ABERAHAMA

© Drawing: A. S. Whitburn

AU TAVIRI KIA MATAORA TE PAMIRI

Apii i te Au Kaveinga Tau ki Taau Tamariki

Kua karanga a Loida,* e metua vaine i Meiko e: “E tuaia ana te kiri paruru i te apii, no reira te manako ra te au mapu e e meitaki ua te pirianga ainga—kia taangaangaia ra te kiri paruru.”

Kua karanga a Nobuko, e metua vaine i Tiapani e: “Ui atu au ki taku tamaiti e eaa tana ka rave me koia anake ua e tona oa tamaine. Pau mai aia e, ‘Kare au i kite.’”

TE meangiti anga taau tamaiti me kore tamaine, i akapapu ana rai koe e kia kore aia e rokoia e te kino i roto i toou kainga? Penei kua arai koe i te au ngai e taangaangaia ana te uira, uuna i te au apinga koi, e te arai i te au ara kakekake—pouora teia tautanga ei paruru i taau tamaiti.

Naringa ua ake e mei te reira rai te ngoie i te paruru i taau mapu! Teianeia maata atu toou mana-manata e me: ‘Te akarakara ra taku tamaiti i te au tutu ainga vii-vii?’ ‘Te ‘tuku karere ainga’ ra ainei taku tamaine—te tuku i te au tutu tau kore nona uaorai na runga i tana tereponi apaipai?’ E te uianga taku e matakura e, ‘Me te rave ra ainei taku tamaiti i te pirianga ainga?’

Manako Tarevake o te Akatere Pakari

E tauta ana tetai au metua i te akara ua rai i ta ratou au mapu e 24 ora, na te akara matatio anga e tei teaa ratou e te akatere anga i te ngai ka aere ratou i te au taime ravarai. Muri mai, kite mai te maataanga ia ratou e ko taua tu ‘tiaki tamariki’ ra ka maro te reira i ta ratou mapu kia uuna i ta ratou e rave ra. Kua kikite ua ta ratou tamariki i te rave ngaro i te tu tikai e titau ra te au metua kia kore e tupu.

* Kua tauia etai au ingoa i roto i teia atikara.

Taka ua e, kare te tu akatere pakari i te ravenga meitaki. Kare te Atua ko Iehova e taangaanga ana i taua ravenga ra kia akarongo mai tana au mea ora i anga, e kare katoa koe metua e taua kia pera. (Deuteronomi 30:19) No reira *ka akapeea* koe me tauturu i taau mapu kia rave i te au iki-anga pakari no te tu akono tau?—Maseli 27:11.

Tetai ravenga puapinga, ko te rave ua anga i te uriuri tuatua e taau tamariki, e kia akamata ia ratou e rikiriki ra.* (Maseli 22:6) Me mapu mai i reira, *tuatua ua atu rai*. Ei metua, tikaanga ko koe ta taau tamariki ka irinaki no te au akakite-

* No te au akakiteanga e akapeea me akamata i tetai uriurianga e taau tamariki no runga i te ainga, e akapeea i te oronga anga i te akakiteanga ka tau ki te mataiti o taau tamaiti, akara i *Te Punanga Tiaki*, Tianuare-Mati, 2011, kapi 16-18.

anga puapinga. “Maata te tangata e manako ana e e reka ake matou i te tuatua ki to matou au oa no runga i te ainga,” i karanga ai a Alicia, e tamaine no Peritane, “tera ra kare te reira i te tika. Mareka matou i teia akakiteanga me no ko mai i to matou au metua. E irinaki ana matou i ta ratou ka tuatua mai.”

Anoanoia te Au Kaveinga Meitaki

Ia ratou e mamaata maira, ka anoanoia te tamariki kia kite maata atu no runga i te ainga, eiaa i te au tika ua no runga i te anau angaia mai ratou. Ka tau katoa kia ‘kite to ratou ngakau i te meitaki e te kino’ koia oki kia tereniia ratou. (Ebera 5:14) Ei tapoto ua, ka anoano ratou i te au kaveinga—koia oki te au irinakianga ngaueue kore no runga i te tu tau o te ainga—pera te au tu e rotai ra ki taua au irinakianga ra. Akapeea koe i te apii anga i taau tamariki i te au kaveinga tau meitaki?

Akamata na te akamanako anga i toou uaorai au kaveinga. Ei akaraanga, penei e irinaki pakari ana koe e ko te moeaana—te pirianga ainga i rotopu i te nga tangata kare i akaipoipo—e tarevake. (1 Tesalonia 4:3) Kare e kore, kua kite taua tamariki i toou turanga no te reira; penei ka rauka katoa ia ratou te taiku mai i te au irava Pipiria e turu ra i toou irinakianga. Me uiuiia, penei ka papa ua ratou i te pau mai e e tarevake te pirianga ainga i mua ake ka akaipoipo ei.

Tera ra, maata atu te ka anoanoia. Te akakite maira te puka *Sex Smart* e penei te akatika ua ra tetai au mapu ki te au irinakianga a to ratou au metua no runga i te ainga. Akakite te puka e: “Kare ratou e papu meitaki ana i ta ratou ka rave. Me o ratou ki roto i tetai turanga kare i manakoia ana e me aro atu i tetai turanga ngata no runga ‘i te mea tau e te mea tau kore,’ e ekoko ana ratou, e kare i kite e eaa ta ratou ka rave.” Ko te tumu tikai teia i inangaroia ai te au kaveinga tau. Akapeea koe i te tauturu anga kia rauka teia i taau mapu?

Akatata meitaki i taau kaveinga. Te irinaki ra ainei koe e ka tau te pirianga ainga no te nga tangata akaipoipo anake ua? Akakite putu-putu ma te taka meitaki ki taau mapu. Kia tau ki te puka *Beyond the Big Talk*, te akaari maira te

kimikimianga e “i roto i te au ngutuare kua akakite taka meitaki te au metua ki ta ratou tamariki mapu e kare ratou e mareka ana i te au mapu e piri atura ki te ainga, kare e kore i reira e kare teia au mapu e o atu ki te pirianga ainga.”

Tika rai, mei tei taikua ake, kare e riro te akakite ua anga i taau au kaveinga ei akapapu e ka akono taau tamaiti me kore tamaine i te reira. Tera ra, ka rauka i te au kaveinga tau ngaueue kore a te pamiri i te oronga mai i tetai tango meitaki no te tamariki kia akanoo i ta ratou uaorai ikianga. E te akakite maira te au apiianga e i te openga e ariki ana rai te au mapu i te au kaveinga tau a to ratou au metua, noatu e i te mapu anga penei kare te reira e raveia ana.

TAMATA I TEIA: Taangaanga i tetai nuti tei tupu ei akamata i tetai uriurianga, e oti komunikeiti i taau au kaveinga tau. Ei akaraanga, me kua ripotiia mai tetai apa no te ainga, penei ka karanga koe e: “Riri ua atu ana au i tetai au tane i te takinokino i te au vaine. Toou manako e eaa ratou i akapera ei?”

Apii i te au tika ravarai no te ainga. Ka anoanoia te au akamatakiteanga. (1 Korinetia 6:18; Iakobo 1:14, 15) Tera ra, kua akataka tika mai te Pipiria e e apinga aroa tikai te pirianga ainga no ko mai i te Atua, e kare i te ereere na Satani. (Maseli 5:18, 19; E Pe’e na Solomona 1:2) Me ko te au kino *ua* taau ka akakite ki taau au mapu, penei ka akatupu teia i te manako tarevake, kare i tau ki te au tuatua tapu no runga i teia tumu tuatua. “Kua akateimaa toku nga metua ki runga i te ainga tau kore,” i karanga ai a Corrina e mapu vaine i Varani, “e kua akatupu te reira i te tu mareka kore kiaku no te pirianga ainga.”

Akapapu e kua kite taua tamariki i te tikaanga tikai no runga i te ainga. “Taku e tauta ana i te akakite ki taku au mapu,” i karanga ai tetai metua vaine i Meiko ko Nadia te ingoa, “koia oki e mea manea te ainga e e tu natura ua, e kua oronga mai te Atua ko Iehova i te reira ki te tangata kia mataora ratou. Inara e ngai tau rai to te reira i roto i te akaipoipoanga. Ka akatupu te reira i te mataora me kore i te mamae, tei runga ua i te tu e taangaanga ana tatou i te reira.”

TAMATA I TEIA: Me tuatua akaou koe ki taau mapu no runga i te ainga, akaoti i te uriurianga ki tetai tuatua papu tikai. Eiaa e mataku i te akataka tika mai e e apinga aroa umere tikai te ainga no ko i te Atua, te ka mareka aia a te tuatau ki mua ei tangata akaipoipo. Akapapu ki taau mapu e me taetau taime ra, ka rauka i reira iaia te akono i te au turanga a te Atua.

Tauturu i taau mapu kia akamanako e eaa te ka tupu. Te tuku i te au ikianga meitaki i roto i tetai ua atu tuanga o te oraanga, ka anoanoia te au mapu kia kite e eaa te au ikianga e oti ka akamanako e eaa te au tu mareka e te au tu mareka kore ka tupu no te au ikianga tatakaitai. Eiaa e manako e ka rava ua kia kite ratou e eaa te tika e eaa te tarevake. “Me akamanako au i te au tarevake taku i rave i toku mapu anga,” i karanga ai tetai vaine Kerititiano Autireria ko Emma, “ka tau kia karanga au e, no te mea ua nei e kua kite koe i te au turanga a te Atua, kare ra te aiteanga e ka ariki koe i te reira. Te marama anga i te au puapinga o taua au turanga ra—e te au mea ka tupu no te aati i te reira—ko te mea puapinga ia.”

Ka rauka i te Pipiria i te tauturu, i te mea e e maata ta te reira au akauenga e turuturuia ana e te au takiato tuatua e akataka maira i te ka tupu me raveia te tarevake. Ei akaraanga, te raurau maira a Maseli 5:8, 9 i te au mapu tane kia patoi i te moeaana “*ko te riro atu aea toou ra inuina kia etai ke ra.*” Mei tei akakiteia mai e taua au irava ra, ko te aronga e rave ra i te ainga i mua ake ka akaipoipo ei ka takino i to ratou tu, i ta ratou ta-

Ngaueue Kore te Aratakianga a te Pipiria i te Au Tuatau

“Te ikuikuanga no runga i te pirianga ainga i roto i te Pipiria e mea ngaueue kore i te au tuatau ravarai. I te tuatau e maata ua atura te au mapu e kokoti ra i te kino o te ngakau taitaia no te pirianga ainga i te tamariki anga, te nui kare i akaipoipo, te AIDS e tetai atu au maki totoa na roto i te pirianga ainga, te ako a te au Tuatua Tapu kia tapu marie i te ainga no te tuatau akaipoipo . . . e mea puapinga maata tikai, ko te ‘pirianga ainga meitaki’ ua ia tei tau.”—*Parenting Teens With Love and Logic.*

vini anga i te Atua, e to ratou uaorai tu ngateitei. E kare ratou e marekaia mai e tetai ua atu penei e manakoia ra ei tokorua, tei rauka taua au tu meitaki ra. Na te akamaara anga i te au kino pae kopapa, manako ngakau, e te pae vaerua no te kopae i te au ture a te Atua, ka akamaroiroi i taau mapu kia akono i te reira i roto i tona oraanga.*

TAMATA I TEIA: Taangaanga i te au akatutunga ei tauturu i taau mapu kia kite i te pakari o te au turanga a te Atua. Ei akaraanga, penei ka karanga koe e: “Meitaki ua te ai tunu kai; e kino ra te ai vaorakau. Eaa te tuke i rotopu i teia nga ai, e akapeea ra taau pauanga i te piri atu anga ki te au kotinga ta te Atua i akanoo no te ainga?” Taangaanga i te tataanga i roto ia Maseli 5:3-14 ei tauturu i taau mapu kia marama i te au kino ka tupu no te moeaana.

Ko Takao e 18 mataiti no Tiapani, kua akakite aia e, “Kua kite au e e mea tau kia rave au i te mea tika, tera ra te ngata nei iaku te patoi i te au anoano o te kopapa.” Ka pumaana te au mapu e manako akapera ra no te mea kare ko ratou ua te pera ana. Mei te reira rai te apotetoro ko Paulo—e Kerititiano maroiroi—kua akatika aia e: “E kia anoano au i te rave i te mea meitaki ra, te vaitata ua nei te kino iaku i reira.”—Roma 7:21.

Ka tau meitaki te au mapu kia kite e kare taua tu ngata ra e kino ua ana rai. Ka riro te reira i te akakeu ia ratou kia akamanako oonu e mei teaa tikai to ratou uaorai tu. Ka tauturu te reira ia ratou kia marama meitaki i te uianga e, ‘Ka inangaro ainei au i te akatere i toku uaorai oraanga, e kia kiteaia au ei tangata tu pakari e te tiratiratu, me ka inangaro au kia kiteaia au ei tangata aru patete ua—e tangata tukutuku ua ki tona anoano?’ Na tona uaorai au kaveinga tau e tauturu i taau mapu kia pau i taua uianga ra ma te tu pakari.

* No tetai akakiteanga maata atu, akara i te atikara “Ui te Au Mapu e . . . Ka Akameitaki Atu Ainei te Ainga i to Maua Pirianga?” i roto i te makatini *E Ara!* Tiurai-Tepetema 2010 neneia e te Au Kite o Iehova.

UI KIA KOE UAORAI . . .

- Eaa te akakite maira kiaku e e ngaueue kore te au kaveinga tau o taku tamaiti?
- Me tuatua au ki taku tamaiti no runga i te ainga, te akataka tika ra ainei au e e apinga aroa tikai teia na te Atua me e ereere na Satani?

Kua Inangaroia Aia e te Atua e e Tona Au Oa

KARE e tangata i teia tuatau i kite i tona ingoa. Kua kite uaia aia i teiane i te ingoa o tona metua tane, ko lepheta. Ka akara tatou i te Pipiria kia kite no runga ia raua. Ka kite tatou e kua inangaroia te tamaine a lepheta e te Atua e e tona au oa.

Ka rauka ia tatou i te tatau no runga ia lepheta e tana tamaine i roto i te Pipiria, i te pene 11 o Te Au Akava. I te mea e e tavini tiratiratu a lepheta no te Atua, kare e ekoko e e uriuri putuputu ua ana aia i te au Tuatua Tapu ki tana tamaine.

I noo ana a lepheta i mua ake ka pati ei te iti tangata o te Atua, ko te ngati Iseraela, i tetai ariki tangata kia tutara ki rungao ia ratou. E tumutoa a lepheta, e tangata kite i te tamaki. No reira to Iseraela i pati ei iaia kia arataki ia ratou i te tamaki atu i te ngati Amona, e iti tangata teia i te pae mai e tamaki ua ana i te ngati Iseraela.

Kua inangaro a lepheta i te tauturu a te Atua kia akavi i te ngati Amona, no reira kua papau aia i tetai taputou. Kua karanga a lepheta e me akatika mai a lehoia kia autu aia, ka oronga aia kia lehoia i te tangata mua te ka aere mai mei roto i tona are me oki aia ki te kainga. Ka tavini te reira tangata i te Atua no te toenga o tona oraanga i ko i te tapenakara o te Atua—te ngai e akamori ana te tangata i te Atua i te reira tuatau. ***Kua kite koe e koai tei aere mai ki vao na mua?—****

* Me te tatau kapiti ra koe e tetai tamaiti, te oronga maira te raini poto ua i tetai akamaaraanga kia tapu poto ua e kia akamaroiroi i te tamaiti kia akakite mai i tona uaorai manako tikai.

Ae, ko te tamaine a lepheta! Taitaia tikai a lepheta. Okotai rai oki ana tamaine. Inara kua papau aia i tetai taputou kia lehova e ka akono rai aia i te reira. Taua taime rai, kua tuatua mai tana tamaine e: “E taku metua, kua tuatua toou vaa kia lehova ra, e akapera mai koe kiaku mei ta to vaa i tuatua ra.” I reira kua pati aia kia tuku ua ana iaia e rua marama kia aere ki runga i te au maunga i te aue. Eaa ra aia i taitaia ei? No te mea na te akono anga i te tia a tona metua tane, kua akangere aia i tona tikaanga kia akaipoipo e kia anau tamariki. Noatu ra, kare aia i manako ana i tona uaorai au anoano e ko te mea pua-pinga roa atu ia. Kua inangaro aia i te akarongo i tona metua tane e kia vai tiratiratu kia lehova. **Toou manako e kua akarekareka aia ia lehova e tona metua tane?**—

I reira, kua tuku a lepheta i tana tamaine no tetai rua marama kia aru i tona au taeake tamaine. Tona oki mai anga, kua akatupu tona metua tane i tana tia na te tuku anga iaia ki ko i te tape-nakara o te Atua i Silo no te toenga o tona ora-anga. I te au mataiti ravarai, e aere ana te au mapu vaine o Iseraela ki Silo i te akamaroiroi i te tamaine a lepheta.

Kua kite koe i tetai au tamariki e akarongo ana i to ratou metua e te inangaro ia lehova?— E mea meitaki kia kite matau i taua au tamariki ra e kia riro ei au oa no ratou. Me aru koe i te tamaine a lepheta, me akarongo e me vai tira-tiratu, ka rauka ia koe te au oa meitaki. Ka akarekareka koe i toou nga metua, e ka inangaro katoa a lehova ia koe.

TATAU I ROTO I TAAU PIPIRIA
Deuteronomi 6:4-6
Te Au Akava 11:30-40
1 Korinetia 7:37, 38

ARU I TO RATOU AKARONGO

Kua Akakoromaki Aia Noatu te Au Tu Taitaia

KUA kite tikai a Samuela i te turanga mii i Silo. Mei te mea rai e te aue pouroa ra te tangata i roto i te oire. Mei teaa ra te maata o te au are e akarongoia atura te aue a te au vaine e te tamariki, i te mii no te nuti o te au metua tane, au tane, tamariki tamaroa, e te au tungane kare e oki akaou mai ki te kainga? Ta tatou ua rai i kite koia oki, kua mate e 30,000 vaeau i te akavi takiri angaia te ngati Iseraela e te Philiseti, i muri ua mai i te mate anga e 4,000 tangata i roto i tetai tamaki ke mai.—1 Samuela 4:1, 2, 10.

Ko tetai tuanga ua tera o te au tumatetenga tei tupu. E rua a Eli te Taunga Maata nga tamariki kino ko Hophini raua ko Phinehaza, tei aere atu mei Silo e te aruna o te koreromotu. E vai ua ana te reira ki roto i te ngai tapu o te tapenakara—e iero mei te puakapa rai—teia pia akaperepereia e akairo te reira e tei rotopu te Atua ia ratou. I reira kua apai te tangata i te Aruna ki te tamaki, i te manako anga e ka riro te reira ei akaupokotu ia ratou. Inara, kua opuia te Aruna e to Philiseti, e kua tamateia a Hophini raua ko Phinehaza.—1 Samuela 4:3-11.

I akangateitei uaia ana te tapenakara i Silo no te au anere mataiti no te mea te vai ra te Aruna i reira. Teiane ra, kare ua te reira. I te akarongo anga i teia nuti, kua topa a Eli mei runga i tona nooanga e kua mate, e 98 ona mataiti. Pera katoa tana unonga, tei riro ei takaua i taua ra tikai ra, kua mate i te anau anga i tana pepe. Mua ake ka mate ei kua karanga aia e: “Kua kore te kakā ia Iseraela nei.” Ae, kare rava a Silo e aite akaou mei te reira te tu.—1 Samuela 4:12-22.

Akapeea ra a Samuela i te akakoromaki anga i teia au tu taitaia pakari? Ka matutu ainei tona akarongo i te aro atu i te akaaoanga no te tauturu i te iti tangata tei ngere i te paruru e te akaperepere a Iehova? Pouroa tatou i teia tuatau, penei i tetai au taima ka aro atu i te au tu ngata e te au taitaia te ka riro ei akaaoanga ki to tatou akarongo, no reira ka akara tatou e eaa ta tatou ka tamou mai mei ia Samuela.

‘Kua Rave Aia i te Tuatua Tika’

Kare te rekoti Pipiria e tuatua akaou ana no runga ia Samuela i konei, kua aru ra i te Aruna tapu, i te akaari anga kia tatou e i akapeea to Philiseti i te takinokinoia anga no tei apai i te reira, e to ratou maroia anga kia akaoki mai te reira. Te taiku akaouia mai anga a Samuela, kua pou rai te 20 mataiti. (1 Samuela 7:2) Eaa tana angaanga i taua au mataiti ra? Te akakite maira te Pipiria i te reira.

Ka kite mai tatou e i mua ake ka akamata ai teia tuatau, “*tae maira* te tuatua a Samuela ki Iseraela katoa ra.” (1 Samuela 4:1) Te akaari maira te rekoti e i muri ake i te openga o te tuatau, kua akairo a Samuela ei peu nana i te atoro atu i te oire e toru i Iseraela, i te tutaka anga i te mataiti tatakaitai, te akatikatika i te au maroanga e te oronga i te pauanga no te au uianga. I reira kua oki atu aia ki tona kainga i roto i te oire ko Rama. (1 Samuela 7:15-17) Taka ua e, kua angaanga maroiroi ua rai a Samuela, e i roto i taua 20 mataiti ra e maata tikai tana angaanga i rave.

Kua takino te tu akono tau kore e te pikikaa o nga tamariki a Eli i te akarongo o te iti tangata. Tei tupu mai, i te akaraanga e manganui tei akamori i te au itoro. Tera ra, muri ake i te rua ngauru mataiti i te angaanga maroiroi anga, kua akakite a Samuela i teia karere ki te iti tangata e: “Kia ariu mai kotou kia Iehova ma to kotou ngakau katoa ra, ka tuku ke atu e i te au atua ke,

e te au Asetoreta, i rotopu ia kotou na, e kia akonokono i to kotou ngakau kia Iehova ra, ka akamori ei iaia anake ra: ka akaora aia ia kotou i te rima o te Philiseti i reira.”—1 Samuela 7:3.

Kua teimaa “te rima o te Philiseti” ki runga i te iti tangata. I te akaviia anga te vaeau o Ise-raela, maata roa atu te Philiseti i te takinokino i te iti tangata o te Atua ma te kore e tumu tau. Tera ra kua akapapu a Samuela ki te iti tangata e ka tau i te au apinga naringa ua ake ratou i oki mai kia Iehova. Kua rave puareinga ua ainei ratou i te reira? Rekareka tikai a Samuela, i te mea kua akaruke ratou i to ratou au itoro e “kua akamori ia Iehova anake ra.” Kua akanoo a Samuela i tetai akaputupuutuanga i Mizepa, e oire i roto i te enua maunga i te tua tokerau o Ierusalem. Kua uipa mai te iti tangata, kua akakore i te kai, e kua tatarara i ta ratou au ara no te akamori itoro.—1 Samuela 7:4-6.

Inara, kua kite te Philiseti i teia uipaanga maata e kua taangaanga i teia atianga. Kua tono i to ratou nuku vaeau ki Mizepa kia takore i taua aronga akamori o Iehova. Kua akarongo te ngati Iseraela i te nuti o teia kino ka akatupuia. No to ratou matakau, kua pati ratou ia Samuela kia pure no ratou. Kua pure aia, e kua oronga i tetai atinga. Kua tamaki mai te nuku vaeau o te Philiseti i te tuatau tikai o taua peu tapu ra i Mizepa. Kua pau mai i reira a Iehova i te pure a Samuela. Koia oki kua akaari mai a Iehova i tona riri maata na roto i te mangungu. ‘Kua akakokina aia i te mangungu maata ki runga i to Philiseti i taua rā ra.’—1 Samuela 7:7-10.

Teiane, ka manako ainei tatou e kua aite to Philiseti mei te tamariki rikiriki, i te oro i te pipini i muri i to ratou mama no te matakau i te akarongo anga i te aruru mangungu? Kare, e au vaeau toa teia e te matakau kore i te tamaki. E mangungu aruru tikai i reira teia, kare roa ratou i kite ana i mua ana. Ko te aruru ua ainei ra o teia “mangungu maata”? No roto mai ainei te reira i te rangi atea ua, me e aruru kononinoni ua mei te au pae maunga? Noatu e eaa tei tupu, kua matakau tikai e kua oripu ua te Philiseti. I roto i teia turanga oripu ua, viviki ua ratou i te tau i mai mei te aronga akatupu pekapeka ki te au takete. Kua arumaki atu te au tangata o Ise-raela mei Mizepa, kua akavi ia ratou, e oti tuaru atu ia ratou no tetai au maire ki raro i te tua tonga opunga o Ierusalem.—1 Samuela 7:11.

Kua riro taua tamaki ra ei tauia puapinga no te iti tangata o te Atua. Kua akavi uaia atu rai te Philiseti no te toenga o to Samuela tuatau i akava ei. Kua riro akaou te iti tangata o te Atua ei akatere i te au oire tei akaokii mai kia ratou.—1 Samuela 7:13, 14.

I te au anere mataiti i muri mai, kua kapiti mai te apotetoro ko Paulo ia Samuela ki roto i te au akava akarongo mou e te au peroveta tei “rave i te tuatua-tika.” (Ebera 11:32, 33) Kua rauka ia Samuela te akatupu i te meitaki e te tika i roto i te mata o te Atua. Kua puapinga ua rai tana angaanga no te mea kua tapapa marie aia ia Iehova, na te rave tiratiratu anga i tana angaanga noatu te au tu taitaia. Kua akaari katoa aia i te ngakau akameitaki. Muri ake i te autu anga i Mizepa, kua akatu a Samuela i tetai patu ei akamaaraanga i te tu i tauturu ei a Iehova i tona iti tangata.—1 Samuela 7:12.

Ka inangaro ainei koe uaorai i te “rave i te tuatua-tika?” Me koia ia, ka tau koe kia tamou mai i te tu akakoromaki o Samuela pera tona tu akaaka e te ngakau

Akapeea a Samuela i te tauturu anga i tona iti tangata no te tumatetenga kino e te taitaia?

akameitaki. Koai ia tatou te ka kore e inangaro atu i taua au tu ra? Meitaki tikai e kua rauka ia Samuela e kua akaari aia i taua au tu ra i te tamariki anga, no te mea kua aro atu aia i te au tu taitaia pakari i te au mataiti i muri mai.

“Kare Aau Puke Tamariki i Aru i Toou ra Rua-Tapuae”

Te kite akaou anga tatou ia Samuela, “e ruaine akerā” aia. E nga tamariki mamaata tana i teia tuatau, ko Ioela e Abia, e kua tuku aia i te apainga kia raua no te tauturu iaia i tana angaanga akavaanga. Mea mii ra, kare i puapinga ana tana i rave. Noatu te tu tika e te tuatua tika o Samuela, kua taangaanga tana nga tamariki i to raua turanga no to raua uorai anoano tika kore, te tatipake i te tika e te rave i te au tutaki. —1 Samuela 8:1-3.

Tetai ra, kua aere mai te aronga pakari o Iseraela ki te peroveta tei ruaine ma te tuatua akaapa. “Kare aau puke tamariki i aru i toou ra rua-tapuae,” i karanga ai ratou. (1 Samuela 8:4, 5) Kua kite ainei a Samuela i teia manamanata? Kare te tataanga i akakite mai ana. Tera ra, kare roa a Samuela i aru ana i te peu a Eli no te tamariki akarongo kore. Kua ako e kua akautunga a Iehova ia Eli no tei kore e akatikatika i te tu

kino o tana nga tamariki, no tei akangateitei maata atu i tana nga tamariki, kare i te Atua. (1 Samuela 2:27-29) Kare roa a Iehova i kite ana i taua apa ra ia Samuela.

Kare te tataanga i akaari mai ana i te tu akama ngakau oonu o Samuela, te tu apiapi, me kore te taitaia i tona kite anga i te tu kino o tana nga tamariki. Tera ra, manganui te au metua ka kite mai i taua tu manako ngakau ra. I teia tuatau kino, te kitea pu uaia nei te mea-meau ki te mana o te metua e te ako. (2 Timoteo 3:1-5) Te au metua e aro atura i teia tu mamae ngakau, penei ka kite mai i te tu pu-maana e te aratakianga mei te akaraanga o Samuela. Kare roa aia i akatika ana i te tu akarongo kore o tana nga tamariki kia tau i tona uorai arataa. Akamaara e, noatu e kare te ngakau marokiakia e taea e te au tuatua pera te ako, ka riro te akaraanga meitaki a te metua ei puapii mana ririnui. E ka rauka ua rai i te au metua i te akariro i to ratou uorai Metua, ko te Atua ko Iehova kia ngakau parau—mei ta Samuela i rave.

“Akataka Ana Koe i Tetai Ariki no Matou”

Kare rava nga tamariki a Samuela i aka-manako ana i te maata o te kino ta to raua tu

Akapeea a Samuela i te akono anga i te taitaia no te kino o tana nga tamariki?

noinoi e te anoano tika kore ka akatupu. Kua akakite atu te aronga pakari o Iseraela kia Samu-ela e: “E akataka ana koe i tetai ariki no matou ei akava ia matou, mei to te pae enua katoa.” Kua riro ainei taua tuatua ra mei te kopaeanga rai kia Samu-ela? Ina oki e nana i akava mai ana i taua iti tangata ra no tetai raungauru mataiti, ei mata no Iehova. Teiane ra, kare ratou e inangaro i tetai peroveta mei ia Samu-ela rai, ka inangaro ra ratou i tetai ariki ei akava no ratou. E au ariki to te iti tangata takapini ia ratou, e kua inangaro katoa te ngati Iseraela i tetai no ratou! Akapeea a Samu-ela i te ariu anga atu? “Mainaina akera” te reira i roto i tona mata, i tatau ei tatou.—1 Samu-ela 8:5, 6.

Akara ana e i akapeea a Iehova i te pau anga ia Samu-ela i tona pure anga kiaia: “E akarongo ua atu koe i te tuatua a te au tangata na, ta ratou i tuatua mai kia koe ra: kare oki ko koe ta ratou i akaruke, kua akaruke ra ratou iaku, auraka au ei tutara ki rungao ia ratou.” Pumaana akera a Samu-ela, tera ra e akakino tikai ta taua au tangata ra i te Atua Mana Katoatoa! Kua akakite a Iehova ki tana peroveta kia akamatakite i te ngati Iseraela no te kino maata ta ratou ka kokoti no te inangaro i tetai ariki tangata. I te rave anga a Samu-ela i te reira, kua maro mai ratou e: “Auraka; ei ariki rai to matou i rungao ia matou nei.” No tona tu akarongo mou tikai ki tona Atua, kua aere atu a Samu-ela e akatainu i te ariki ta Iehova i iki.—1 Samu-ela 8:7-19.

Akapeea ra a Samu-ela i te akarongo anga? Na roto ainei i tetai tu patoi, tika kore o te ngakau? Kua akatika ainei aia i te tu taitaia kia akakino i tona ngakau, kia akaia te tu rotoriri? Manganui te tangata ka ariu atu na te reira mataara i roto i te reira turanga, inara kare a Samu-ela i pera. Kua akatainu aia ia Saula e kua ariki e ko ta Iehova uorai tangata te reira i iki. Kua ongi aia ia Saula, e akairo no te ariki anga e te kauraro anga ki te ariki ou. E kua akakite aia ki te iti tangata e: “Te akara nei ainei kotou iaia i tei ikiia e Iehova ra, kare ona e arite i te au tangata katoa ra?”—1 Samu-ela 10:1, 24.

Kua akamou a Samu-ela i te manako, kare e ki runga i te au tarevake, ki runga ra i te meitaki o te tangata ta Iehova i iki. Kareka aia, kua tamou aia

ki tona uorai rekoti tiratiratu ki te Atua, kare e ki runga i ta te tangata i mareka. (1 Samu-ela 12:1-4) Kua rave tiratiratu katoa aia i tana uorai tukuanga angaanga, i te ako i te iti tangata o te Atua no runga i te au tu kino i te pae vaerua ta ratou ka aro atu, e kua akamaroiroi ia ratou kia vai akarongo mou kia Iehova. Kua taea to ratou ngakau e tana ako, e kua pati akatenga te tangata kia Samu-ela kia pure no ratou. Kua oronga atu aia i teia pauanga manea e: “Auraka rava au e tukumoe i te pure ia kotou, ka ara ai au ia Iehova ra; ka apii rai au ia kotou i te arataa meitaki e te tikaoruua.”—1 Samu-ela 12:21-24.

I manako taitaia ana ainei koe no tei ikiia tetai tangata ke no tetai taoonga me kore no tetai akameitakianga? E akamaara anga pakari tikai te akaraanga o Samu-ela kia kore roa tatou e tuku i te tu vareae e te rotoriri kia akaia i roto i to tatou ngakau. E maata ta te Atua angaanga puapinga, merengo tikai no tona au tavini akarongo mou tatakaitai.

“Mei te aa te Roa o Toou ra Aue Anga ia Saula”

Kua tika rai to Samu-ela kite anga i te tu meitaki o Saula; e tangata umeremere tikai teia. Roangarere e te tau meitaki tona akaraanga, e tu mataka kore e te kite karape, tera ra e tangata akaaka i te akamataanga e te maru. (1 Samu-ela 10:22, 23, 27) Kapiti atu ki taua au tu ra, e tu akaperepere tona—te tu rangatira, e tareni i te iki i tona arataa i te oraanga e te tuku i tana uorai au ikianga. (Deuteronomi 30:19) Kua taangaanga meitaki ainei aia i taua au tareni ra?

Te mea mii, me rauka ana te mana akaaere ou i te tangata, e akatupu ana te reira iaia kia ngere i te tu akaaka. Kare i roa ana, kua akaparau a Saula. Kua iki aia i te akarongo kore i te au akaueanga a Iehova tei akakiteia kiaia e Samu-ela. Tetai ra, kare i rauka ia Saula te akakoromaki e kua oronga i te atinga tei tau na Samu-ela anake ua e rave. Kua anoanoia a Samu-ela kia akatikatika pakari atu iaia, e kua totou atu e kare te taoonga ariki e vai ki roto i te uanga o Saula. Kare i tamou mai mei teia akoanga, kua rave ua atu ra a Saula i te au angaanga akarongo kore kino.—1 Samu-ela 13:8, 9, 13, 14.

Na roto ia Samuela, kua akakite a Iehova kia Saula kia tamaki atu i to Amaleka. Te au ikuiku-anga a Iehova kua kapiti mai i te akauenga kia tamate i te ariki kino ko Agaga. Inara, kua akaora a Saula ia Agaga pera te au manu memaitaki roa atu tei akaueia aia kia tamate. I te akatika-tika anga a Samuela iaia, kua akaari mai a Saula i te tu tuke takiri. Kare i ariki akaaka i te akatika-tikaanga, kua tauetono aia, maani i te kotoeanga nona uarai, maro i te tika o tana i rave, tarurike i te tumu o tei tupu e kua akaapa i te tangata no tana i rave. I te patoi anga a Saula i te ako na te kotoe anga e kua akaoraia te au manu ei atinga kia Iehova, kua tuatua a Samuela i teia tuatua rongonui e: “I na, e meitaki maata tei te akono i tei te atinga.” Ma te matakore, kua patoi a Samuela i taua tangata ra e kua akaari i te ikianga a Iehova e: Ka rave ke ia te taoonga ariki mei ia Saula e ka orongaia ki tetai ke—ki tetai tangata meitaki atu.—1 Samuela 15:1-33.

Kua mii tikai a Samuela no te au turanga tarvake o Saula. Kua pou iaia te po i te aue kia Iehova no runga i taua mea ra. Kua roeroe katoa aia no taua tangata ra. Kua rauka ia Samuela kia kite atu i te au tu memaitaki e manganui o Saula, i teiane ra, kua puapinga kore tona au manakonakoanga. Kua tau i te tangata tana i kite mua ana—kua ngere aia i tona au tu meitaki e kua akaruke aia ia Iehova. Kare a Samuela i inangaro ana kia kite akaou ia Saula. Inara kare i roa, kua ako maru atu a Iehova ia Samuela e: “Mei te aa te roa o toou ra aue anga ia Saula, tei akarukeia e au auraka aia ei ariki no Iseraela? Ka akaki ana i to āriki ki te manongi, e aere, e tono atu au ia koe kia Iese i Betelehema ra; kua rauka oki tetai ariki naku i roto i te au tamariki nana ra.”—1 Samuela 15:34, 35; 16:1.

Kare te akakoroanga o Iehova i akatumuia ki runga i te tu papu kore o te tangata ara. Me akarongo kore tetai tangata, ka kimi a Iehova i tetai atu ei rave i Tona anoano. No reira a Samuela ruaine i kore ei e mii akaou ia Saula. I te akaue anga a Iehova, kua aere a Samuela ki te ngutuare o Iese i Betelehema, te ngai i aravei ei aia i tetai au tamariki tamaroa tau meitaki tikai me akaria atu. Inara, mei te akamataanga mai, kua aka-maara atu a Iehova kia Samuela e: “Auraka e

akara i tona mata, e tona tu i te teitei . . . kare oki ta Iehova akara anga e tau ki ta te tangata; e akara oki te tangata ki te tu i vao ake, karekā Iehova e akara ia i te ngakau.” (1 Samuela 16:7) I te openga, kua aravei a Samuela i te tamaiti openga, e ko teia ta Iehova i iki—ko Davida!

I te au mataiti openga o tona oraanga, kua papu meitaki ia Samuela te tika o ta Iehova iki-anga kia mono a Davida ia Saula. Kua vareae a Saula e kua inangaro i te tamate ia Davida, e kua patoi katoa i te Atua. Kareka a Davida, kua akaari i te au tu manea—te matakore, tiratiratu, akarongo, e te ngaueue kore. Vaitata anga a Samuela ki te openga o tona oraanga, kua pakari atu tona akarongo. Kua kite aia e kare e taitaia maata roa kare e rauka ia Iehova i te rapakau, te akatika-tika, me kore i te tau i roto ei akameitakianga. I te openga, kua mate a Samuela, e kua akaruke mai i te rekoti no tetai oraanga umere tikai, mei te anere mataiti te roa. Kare i te mea poitirere e kua aue to Iseraela pouroa i te matenga o teia tangata akarongo mou! Tae mai ki teia tuatua, ka tau te au tavini o Iehova kia ui e, ‘Ka aru ainei au i te akarongo o Samuela?’

Paruru i te Akamori Mou!

Au Ikuikuanga: E rave i teia apianga i roto i te au ngai muteki ua. Ia koe e tatau ra i te au irava, e akamanako e tei roto koe i te reira tupuanga. Akamanako meitaki i te akatutuanga. Akarongo i te au reo. Akamanako i te au manako ngakau o te aronga tikai i roto i te tua. E akaora mai i te papaanga.

Aronga i roto i te tua: Elia, Ahaba, e tetai au peroveta o Baala e 450

Akakiteanga poto: Akapapu a Elia e e teitei rava atu a lehova ia Baala.

① AKAMANAKO MEITAKI I TE AKATUTUANGA.—TATAU IA 1 ARIKI 18:17-40.

I runga i tetai pepa, toro i tetai tutu no te ngai e manako ra koe e te reira a Elia, te au peroveta o Baala, e te au atarau.

Eaa taau e “akarongo” ra i te taima o teia tupuanga tei akatakaia i roto i te irava 26 ki te 29? _____

_____

Eaa te manako ngakau o Elia taau e manako ra iaia e tuatua atura ki te au peroveta o Baala? _____

_____

② KIMIKIMI MARIE.

Eaa i anoanoia ai a Elia kia matakua kore i te tuatua atu kia Ahaba e oti kia akanoo i tetai timataanga te ka taakama i te anere ua atu au peroveta o Baala? (Taikuanga: Tatau ia 1 Ariki 18:4, 13, 14.) _____

_____

Taangaanga i te au puka kimikimi ka rauka ia koe, e oti kimi mai i tetai ua atu apinga no runga i te akamorianga o Baala. Ei akaraanga, eaa te au tu peu e raveia ana e piri atura ki te reira? Eaa tei tupu ki te ngati Iseraela no te akamori ia Baala? _____

_____

_____

Eaa i toou manako a Elia i ko ei i tetai ara vai takapini i te atarau a lehova e oti kua akaki i te reira ki te vai? _____

_____

3 AKONO I TAAU I KITE. TATA I TAAU I KITE MAI NO TE . . .

Tu matakou kore ka anoanoia no te paruru i te akamori mou. _____

_____

Te au akameitakianga o te aronga e akaari ra i te tu matakou kore. _____

_____

NO TETAU ATU AKAKITEANGA.

I roto i teea ngai o te oraanga taau ka akaari maata atu i te tu matakou kore i te paruru i te akamori mou? _____

_____

4 EAA TE MEA PUAPINGA KIA KOE NO RUNGA I TEIA PAPAANGA, E NO TEAA RA? _____

_____

_____

MAATA ATU TE
APIIANGA PIPIRIA
E TATAU I RUNGA
I TE INITANETI

www.watchtower.org

Akakiteanga no te Uruoaanga Tapere

Akamata i teia mataiti, kare e akakite akaouia atu te ra e te au ngai o te au uruoanga tapere o te mataiti i roto i *Te Punanga Tiaki*. Ka rauka ua te akakiteanga i runga i te jw.org Web site.

IESU

“TEI APAI KE ATU i te ARA a to te AO”

Kua akakite a Ioane Papetito e na Iesu i
“apai ke atu i te ara a to te ao.” (Ioane 1:29)
Kua tamou teia i te manako ki ta Iesu
tuanga i te akaora anga i te aronga
akarongo.

**Eaa ra oki a Iesu ka mate ei ei akaora
i te aronga ara?**

**Eaa tei rauka iaia na te oronga
puareinga ua anga i tona ora?**

Koai te ka puapinga mei tona matenga?

Eaa te aiteanga o te reira kia koe?

I te au mataiti tataki tai, e uipa ana te Au Kite o Jehova i te akamaara i te matenga o Iesu i te ra tikai i tupu ei te reira. Teia mataiti, ko te ra akamaaraanga e **Tapati, Aperira 17**, muri ake i te opunga ra.

Te pati atu nei te Au Kite o Jehova ia koe kia uipa mai e ratou kia akara matatio i te puapinga o te matenga o Iesu. Ka uriuriia te au pauanga Pipiria no te au uianga i runga akenei.

Penei e aere atu koe ki te ngai vaitata ki toou kainga. E ui atu ki te Au Kite o Jehova i toou ngai i te ora e te ngai tikai, ine.